

WATNO DUR
Jan./Feb., 1981
P.O. Box 67681 Stn. 'O'
Vancouver, B.C. V6W 3V2

“ONE-STOP” GROCERY CENTRE

Victoria Food Centre

FIGURE ON SAVINGS
WHEN YOU FOOD SHOP HERE

FRESH

*Vegetables from Fiji
Every Week*

**SPECIAL SHIPMENT
JUST ARRIVED**

**LARGE VARIETY OF
RECORDS & 8-TRACKS**

SPECIAL OFFER:

**ALL SIZES
HEAVY-
BOTTOM
PATILAS**

ਹਰ ਸਾਈਜ਼ ਦੇ ਭਾਰੇ ਥੋਲੇ
ਵਾਲੇ ਪਤੀਲੇ ਦੀ ਸੇਠ

CLEANLINESS

**LOWEST PRICES — PURE & FRESH
QUALITY GROCERY ITEMS**

**5380 VICTORIA DRIVE [AT 38TH]
VANCOUVER
PH: 325-2933**

LITERARY & CULTURAL
BIMONTHLY OF PANJABI

THE WATNO DŪR

P.O.Box 67681 Stn. 'O'
Vancouver, B.C. V5W 3V2

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਮਾਹਿਤਕ ਤੇ
ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵੇ ਮਾਸਕ - ਪੱਤਰ

ਵਤਨੇ ਦੂਰ

P.O.Box 67681 Stn. 'O'
Vancouver, B.C. V5W 3V2

2nd Class Mail Reg.-No. 3233 Canada-U.S.A. \$6.00
ANNUAL SUBSCRIPTION: Other SEA \$6.00
Countries AIR \$9.00

VOL. 9 NO. 84
JAN./FEB., 1981

All officeholders and members of
WATNO DUR PUBLICATIONS
(Reg'd.) past and present have been
and are honorary associates of
WATNO DUR.

EDITOR:

Sadhu, 437-9014

ASSISTANT EDITOR:

Sukhwant Hundal, 321-9221

ADVERTISING EDITOR:

Karamjit Ghuman, 321-6081

CIRCULATION EDITOR

Amarjit Chahal, 581-0406

MANAGING EDITOR:

Paul Binning, 879-3339

ADVISER:

Ajmer Rodey, 438-7793
Surinder Dhanjal, 253-9711 (Windsor)

WATNO DUR REPRESENTATIVES:

Raghibir Mand, 325-9564 Vancouver
Iqbal Ramuwallia, Toronto
Gill Avtar, Sherwood Park, Alta. (464-3851)
Dave Jatana, Prince Rupert 627-7209
Harnek Mann, Pr. George (564-6245)
J. S. Aulakh, Mission (826-4888)
Avtar Rodey, Quesnel (992-7578)
Tej Sandhu, Quesnel (992-6775)
Satwant Deepak, Edmonton 484-6423
Kashmira Singh Chaman, Calgary
(248-2841)
Jagdev S. Jatana, Fort Nelson (774-6308)

Surinder Kailay
9-D, Sarabha Nagar
Ludhiana 141001
Punjab, India

Jasbir Bath
19 Summertrees Ave. L4920D
Greasby Merseyside
Liverpool, England

ਇਸ ਮੰਚ ਵਿੱਚ :

ਲੇਖ : ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਵਾਰ, ਸਦੈਸਾਚੀ

ਕਵਿਤਾ : ਮਨਜੀਤ ਇੰਦਰ, ਬਲਦੇਵ ਦੀਮਾਂ
ਡਾ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਯਾਸ, ਚੀਫ ਡੈਨ ਜਾਰਜ,
ਸੁਖਿੰਦਰ, ਭੀ ਯਾਸ, ਜਗਦੇਵ ਜਟਾਣਾ

ਕਹਾਣੀ : ਗੁਰਬਖਸ਼ ਦੋਸਾਂਝ, ਗੁਰਮੀਤ ਪਲਾਹੀ
ਜੋਤ ਸਾਂਗਧਰੀ

ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ : ਬਲਦੇਵ ਦੀਮਾਂ

ਸਥਾਈ ਕਾਲਮ : ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ

ਮੁੱਖ ਚਿੱਤਰ : ਇੰਦਰਜੀਤ

ਵਤਨੇ ਦੂਰ ਵਿਚ ਛੱਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰ
ਵਤਨੇ ਦੂਰ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ;
ਵਿਚਾਰ ਸੇਖਰਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿਕੀ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਮੇਲਨ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ?

ਸਾਹਿਬ

ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਚਾਰੇ ਅਜੇ ਚਰਚਾ ਚਲੀ ਗਰਮ ਸ਼ੋਭਾ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਗਲਾ ਸੰਮੇਲਨ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲਾ ਸੰਮੇਲਨ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜਮੇਰ ਹੋਣੇ ਅਤੇ ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ ਸਮੇਂ ਬਣੀ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਸਜਣਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਤੇ ਹਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਜਾਤੀ ਨੇੜਤਾ ਵਜੋਂ ਸਲੀਧਰ ਹੋਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀਆਂ ਇਤਫ਼ਾਹਾਂ ਪੁੱਜੀਆਂ। ਅਜਮੇਰ ਤੇ ਰਾਮਪੁਰੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ 'ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ' ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਥੱਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ਅਣਗੋਲਿਆਂ ਹੀ ਛੱਡ ਰੱਖਿਆ ਪਰ ਰਵੀ ਨੇ 'ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ' ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਥੱਲੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਇਸ ਦਾ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸਿਰਤੋੜ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਚੋਲੀ, ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਕੀ ਨਫਾ ਜਾਂ ਨੁਰਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਨਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਸੰਭਵ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸੰਮੇਲਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ 'ਵਤੋਨੇ ਦੂਰ' ਦੇ ਮਈ/ਜੂਨ 1979 ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਡਾ ਸੁਝਾਅ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਸੰਮੇਲਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਤੇ ਸਾਡੀ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹੋ ਗਾਇ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚਲੇ ਸੰਮੇਲਨ ਚਾਰੇ ਜਿੱਦੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਚਾਹੇ ਸਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਤਾਅ ਲਿਆ ਉਹੀ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਕੱਢ ਵੀ ਕੇ ਹਨ। ਆਰਜੀ ਵਿੱਚ ਫਯੇ ਵਿਸ਼ਨ ਦੱਤ ਸੁਝਾਂ ਤੇ ਰਾਮਪੁਰੀ ਦੇ ਸੇਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹਨ। ਇਸ ਚਲ ਰਹੀ ਪਹਿਲ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਅਸੀਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਪਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਲੇ ਸੰਮੇਲਨ ਚਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।

ਸੱਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਤਾਈਠਾਰੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੋਹੀਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸੁਝਦਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਸ਼ਮ ਦਾ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਸਿਰਫ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਚਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦੇ। ਕੈਨੇਡਾ ਖੇਤਰਫਲ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਜਾ ਵੱਡਾ ਮੁਲਕ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹਰ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਵਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੋਂ ਟਰਾਂਟੋ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਇਹਨਾ ਤੁਰੋਲਿਕ ਦੁਗੀਆਂ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਸ ਸੇਵੇ ਕਿਸੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਨਵੇਂ ਥਾਂ ਨਵੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਸੇਵੇ ਇਥੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਵਿਚ ਇੰਨਾਂ ਰੁਝੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਥੋੜਾ ਚਾਹਲਾ ਸਮਾਂ ਸੇਵੇ ਆਪਣੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਤਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਕੱਢਦੇ ਵੀ ਹਨ ਉਹ ਧਰਮ, ਸਿਆਸਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਮਾ-ਸਿਕ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਤੀਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੁਣ ਲੱਖ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਉਥੇ ਨਿਕਲਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਦੋ ਚਾਰ ਪਾਠੇ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਰ ਗਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰਨੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਖੁਦ ਪੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਸਾਲੇ ਖ਼ਰੀਦਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖ਼ਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਖਿੱਚਾ-ਪੂਹੀ ਕਰਕੇ ਸੰਮੇਲਨ ਲਈ ਪੈਸਾ ਤਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਆਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਇਰ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਆਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਚੋਲੀ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਲਈ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਚੋਲੀ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਜੇ ਕੁਝ ਚਣ ਜਾਂ ਵਿਗੜ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਹਾਕਮ ਅਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਇੰਨੇ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ। ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ 'ਤੇ ਚਾਹਤ ਹੋਵੇ ਤੋਂ ਕੋਕਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਖਾਸੇ ਵਿੱਲੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਖਾਸੇ ਕੋਰ 'ਤੇ ਦੂਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਰ ਨਹੀਂ। ਇੱਲੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵੱਲੋਂ ਜਿਸ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ 'ਤੇ ਕੇ ਮੁੱਖ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਛੋਪੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੂਰ ਸਬੂਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਸੰਘ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਇਕਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਕੋਕਾਂ ਚਾਰੇ ਕਈ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਚਰਾਉਣ ਲਈ ਇੰਨੀ ਦੂਰ ਆਉਣ ਦੀ ਕੀ ਕੋਰ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਕੈਨੇਡਾ ਹੋਵੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਜਾਂ ਨਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹਤ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਹਾਕਮਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੋਕਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਜਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਗਿਣਤੀ ਇਥੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ 'ਤੇ ਵਧੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਤਾਈ ਚਾਰੇ ਦਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕੁੱਝ ਸੱਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਥੇ ਦਰਖੇਸ਼ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਸਾਡੇ ਕੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਭਾਧ ਦੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਧੇ। ਨਵੀਆਂ ਆ-ਥਿਰ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਡੀਵੀ ਤੇ ਮਰਦ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਪਰਿਵਰਤਨ, ਆਪਿਆਂ ਤੇ ਕੋਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਪਸੀ ਮੁਸਕਿਲਾਂ, ਪਾਰਮਿਕ ਤੇ ਪਾਰਮਿਕ ਅਚਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸਕਿਲਾਂ, ਆਪਸੀ ਕੁਟ ਖਸ਼ੁਟ, ਕੋਕੀ, ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਆਦਿ ਅਨਗਿਣਤ ਅਜਿਹੇ ਮਸਲੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਚਾਰੇ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਹੈ ਫੇਰ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਵੱਲ ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਇਥੇ ਹੋਵੇ ਕੇਖਰ ਤੇ ਬੁਧੀ-ਜੀਵੀ ਹੀ ਸਾਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਚਾਹਕੇ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਮੇਲਨ ਚਾਰੇ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਮੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਕੇ ਹੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਇਸ ਵਕਤ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੇਖਰਾਂ ਤੇ ਬੁਧੀ-ਜੀਵੀਆਂ ਵਿੱਚ 'ਅੱਠ ਪਾਇੰਟ' ਕੋਉਂਦੇ ਚਾਅਦ-ਕੋਈ ਸਕਤੀ ਚੱਠਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸੇ ਖਾਸੇ ਕੋਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾਂ ਕਿ ਅੱਠ ਸੁਗਲੇ ਕਈ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਵਰਗੇ ਖੰਗੇ 'ਚ ਖੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਤਾਈ ਚਾਰੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਕੋਕਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਤੰਨ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਵੈਨਕੂਵਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦੀ 25 ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ। ਇਸ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਤੋਨੋ ਦੂਰ ਤੇ ਈਡੋ-ਕਨੇਡੀਅਨ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਹਾਜ਼ਰ ਕੋਚਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਵਾਉਣਾ ਕਿਸੇ ਖੱਬ 'ਤੇ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਅਸੀਂ ਸਮ-ਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਹ ਇਕ ਠੀਕ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਤੋਨੋ ਦੂਰ ਇਸ ਦਾ ਹਰ ਖੱਬੋਂ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

o o o

ਦੁਨੀ ਦੁਰ
P.O. BOX 67681 STN. "O"
VANCOUVER, B.C. V5W 3V2

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਕੀ
* ਮੈਂ ਕੇ ਗਾਠਰ ਤੇਜ਼ ਹਿਰਾ ਗਾਂ, ਵਿਰਧਾ
ਕਰਕੇ ਹੇਠ ਰਿਸੇ ਪਤੇ ਤੇ ਇਕ ਸਾਲ
ਕਈ ਵਤੋਨੋ ਦੂਰ ਜਾਗੀ ਕੋ ਰਿਠੀ।
* ਮੈਂ ਕੇ ਗਾਠਰ ਤੇਜ਼ ਹਿਰਾ ਗਾਂ, ਵਿਰਧਾ
ਕਰਕੇ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਚਾਹਤ ਕੋਰੇ
ਸਨੇਹੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਕਈ ਵਤੋਨੋ ਦੂਰ
ਜਾਗੀ ਕੋ ਰਿਠੀ।

ਜੇਠੇ ਕੁਹਾਤਾ ਖਤਾ ਖਦਲੇ
ਵਿਰਧਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ:
i) ਕਠਾਂ ਪਤਾ
ii) ਠਿੰਡ ਕੰਕੋ
iii) ਖੰਸਦਕ ਕੋਰ ਕੰਕੋ
iv) ਈਕੀਠੇਨ ਕੰਕੋ
ਸਾਨੂੰ ਕੋਰੇ।

ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਦੀ ਸਾਂਝ

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਦੇਸਾਂਝ

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸਿਆਲ ਦੇ ਆਮ ਦਿਨਾਂ ਵਰਗੇ... ਸਲਾਬੇ... ਸਲਾਬੇ, ਗਮਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵਿਆਂ ਵਰਗੇ, ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਹੋਏ ਅਜਦਰ ਵਰਗੇ... ਸੁਰਵਾਰ ਦੀ ਸਾਮ ਨੂੰ, ਅਣਿਆਰ ਜੀਤੀ, ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਆਤਮਾਂ ਦੇ ਸੀਸੇ 'ਤੇ ਪਰਥ ਹੀ ਸੀ।

ਉਸ ਦਿਨ ਦੇ ਮਿਲੇ ਜਟਾਏ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਚੱਖਾਂ 'ਚ ਪੱਕੇਸਿਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਨਵੇਲ ਦਾ ਘੁੰਡੇ ਹੱਥ ਵਾਂਗ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ, ਲਿਫਾਟੇ ਦੇ ਪੀਰੇ ਬੁਝਾਂ 'ਤੇ ਲੈਕਾ ਟੇਪ ਜਾਗੀ। ਰਾਣੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਾਲੇ ਧੌਂਡੇ 'ਤੇ ਚੁੰਦ ਚੁੰਦ ਕਰਕੇ ਵਗੇ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਦੀ ਵਾਸਤਾ ਆਈ। ਜਿਵੇਂ ਰਾਣੀ ਸੈਂਟ ਹੀ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਦਾ ਵਰਤਾਰੀ ਹੋਵੇ... ਸਿਰਫ ਨਾਉ ਉਸ ਜਣੀ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਿਵੇਂ ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਤਾਫ ਬਣਕੇ ਸਾਰੇ ਯੁਕੀਵਰਸ 'ਚ ਫੈਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਦੀ ਤਾਫ ਦੇ ਵੱਦਲਾਂ 'ਚ ਆਪਣਾ ਆਕਾਰ ਉੱਚਾ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇ ਕੀਰਗਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੋਰ ਬਿਹਾਰੇ... ਤਿੰਨ-ਚਿੰਨ ਹੀਰਾਂ, ਦੇਸਾਂ, ਕੋਸਾਂ ਪਰਮਾਂ ਦੇ ਉੱਡੇ ਪਰਤੀਤ ਹੋਵੇ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਬਿਹਾਰਿਆਂ 'ਚ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਦੀ ਸੌਚੀ ਸਾਂਝ ਸੀ। ਜਿਸ 'ਚ ਉਸਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸੈਂਦਰਾਂ ਦਾ ਸਥੱਤਰ ਵੀ ਸੀ - ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਹ ਸਾਂਝ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਸਾਂਝ ਆਪਣੇ ਸਹੀ ਰੂਪ 'ਚ ਨਿੱਖਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ।

ਉਸਦੀ ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਘੋੜਾ... ਉਸਨੂੰ ਦੂਰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਵਤਨ ਦੀ ਖੁਰਦੀ ਗੋਈ 'ਚ ਝੇ ਗਿਆ... ਜਿਥੇ ਇੱਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਜਿੰਦ ਪਹੁ-ਟੁਟਿਆਂ ਹੀ ਤੁਲ ਜੋੜੇ ਘਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਧਦੀ... ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਨਵ-ਸੰਸੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦੇ ਚੁੰਮਣ ਲੈਂਦੀ - ਆਪਣੇ ਕਾਥੇ ਅਤੇ ਕਾਥੇ ਲਈ ਗਾਹ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ 'ਚ ਉਸਨੂੰ ਡੰਗਰ ਚਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ, ਨਿੱਕੀ-ਜਿੰਦ ਜੋੜੇ ਜਾ ਲਾ ਨਿਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਦੁਖਿਹਰ ਨੂੰ ਧਸ਼ੂ ਤਾਂ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਛਾਂਡੇ ਪਾਈ ਠਾਈ ਪੀ ਚੁੱਕਣ ਪਿਛੋਂ... ਪਲਕਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ, ਜੁਗਾੜੀਆਂ ਕਾਰੇ, ਹਵਾ ਦੇ ਤੌੜੇ ਠੰਢੇ ਬੁਝਿਆਂ 'ਚ ਉੱਘਰੇ ਹੋਏ, ਪਰ ਜੀਤੀ? ... ਕਣਕ ਦੇ ਵੱਢਾਂ 'ਤੇ ਜਿੰਦੇ ਤੇ ਤੋਢੇ ਕੁਗੜ ਲੋਕ ਪੈਂਦੀ। ਉਸਦੀ ਕਲਪਨਾ 'ਚ ਤਮੀਨਾਵਾਂ ਅੰਗੜਾਈ ਲੈਂਦੀਆਂ... "ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਹਫਤਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਇਹਨਾ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਕੇ ਦਾਏ ਕੱਢ ਲਵਾਂਗੀ। ਚੀਕੀ ਫੱਟੀ, ਕੈਦਾ ਤਾਂ ਲੈ ਦਿੰਦੀ ਐ... ਪਰ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿੰਦੀ, ਸੈਂਦਰਾਂ ਦੀ ਗੁੱਡੀ ਕਿਦਾ ਦਿਖਾਨ ਦਿਖਾਨ ਖਾਂਦੀ ਆ। ਮੈਂ ਵੀ...। ਨਹੀਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕੁਲਫੀ ਲਊਂਗੀ... ਪਰ... ਪਰ ਜੇ ਕੁਲਫੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦਾਏ ਕਾਂ ਲਏ ਤਾਂ?... ਮੈਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਏ ਨੂੰ ਦਾਏ ਵੇਰ ਕੇ... ਪੈਕਿਆਂ ਦੀ ਠੰਢੀ- ਠਾਰ ਕੁਲਫੀ... ਆਹਾ! ਕਿੰਨਾ ਮਜ਼ਾ ਆਉਂਦਾ।" ਉਸ ਨੇ ਸੁੱਕੇ ਬੁਝਾਂ ਤੇ ਜੀਤ ਟੇਰੀ।

ਜ਼ੋਰਦੀ ਜੋਰਦੀ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਕੋਠੇਵਰ 'ਚ ਲਗੇ ਕਲੰਡਰ ਵੱਲ ਕੁਝ ਗਈ... ਜਿਥੇ ਇੱਕ ਕੁਲਕੁਝੀ ਜਿਹੀ ਕੋਠੀ ਵਲਾਂ 'ਤੇ ਚਾਹਰ ਸ਼ਾਕ ਹੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਰਣ ਮੀਟੀ ਖੇਡ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕੋਠੀ ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਹੋਵੇ। "... ਨਹੀਂ... ਨਹੀਂ, ਜਿੰਦਗੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਫੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਖੇਡੀ... ਮੇਰੇ ਕਣਕ... ਡੋਲਿਆਂ ਦੇ ਵੱਢਾਂ ਵਾਂਗ ਹੋ ਕੇ ਟੋਕਰੀ ਆ... ਤੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਡੋਲਿਆਂ, ਸਿਟਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਆਪ ਘਸੀ ਹੋ... ਇਸ ਬਿਆਲ ਨੇ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਪਿੰਡਾ ਝੁੰਦੀ ਡੋਲ 'ਚ ਜਾ ਪਟਕਾਇਆ ਉਸਦੀ ਸਾਥ ਬਿਆਲੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਤੇ ਤੁਟਾਨ ਝੁੰਕਿਆ ਸੀ।

..... "ਕੱਲੇ ਵਈ ਕੱਲੇ, ਸੇਰੂ ਵਲੈਤੀਏ ਦੀ ਘੀ ਮਿੱਠੇ ਚੁੰਗਦੀ ਆ। ਆਹਾ... ਹਾ... ਹਾ।" ਮਿੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂਗ ਨਾਲ ਬਿਲਾਠਦਾ... ਜੀਤੀ ਦੀ ਕੁਲਫੀ... ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਮਧੋਲਦਾ, ਇਹ ਸੈਂਦਰਾਂ ਦਾ ਮੱਖਣ ਸਿੱਖ ਸੀ... ਜੋ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗਹਨੀ ਕਰਨ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਆਇਆ ਸੀ। ਜੀਤੀ ਦਾ ਪਿਉ ਉਹਨੀ ਦਿਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਪਰ ਕੇ ਵਲੈਤ ਆਇਆ ਸੀ।

ਜੀਤੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਵਰਸਦੀ ਸੁਬਨਮ ਨੇ ਉਸ ਕੇ-ਜ਼ਮੀਰੇ ਵੀਏ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ ਸ਼ਾਹਨਤਾਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਉਹ ਕਾਥੇ ਕੋਲ ਕੋਲ ਆਈ। ਉਹ ਡੁਸਕਦੀ ਰਹੀ... ਕਾਥਾ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੋਲਾਂ ਨਾਲ ਪਰਛਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਪੁੱਤ! ਤੂੰ ਹੁਣ ਮਿੱਠੇ ਕਾਂ ਚੁੰਗਿਆ ਕਰ। ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਜਾਣੇ ਐ, ਤੇਰਾ ਤਾਈਆ ਵਲੈਤ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਪੱਛੂ, ਆਪਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਛੁਡਾਏ ਗੇ। ਮੇਰੀ ਮਾਂਝੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਊ। ਕੋਸ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰੋ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਪਕੂ ਲਿੱਖ ਕੇ ਮਾਸਟਰਨੀ ਲੋਗ ਜੂ। ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਕੈਂਠ ਕੇ ਹੁਕਮ ਚਲਾਇਆ ਕਰੋ... ਹੁਕਮ।" ਕਾਥੇ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਆਸਾਂ ਨੇ ਆ ਆਝੁਣੇ ਪਾਏ।

... "ਕਾ... ਕਾ... ਕਾਥਾ ਮੈਂ ਨੀ ਮਾਸਟਰਨੀ ਕਹਦੀ। ਉਹ ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਆ ਨ ਕੁੰਬੜੀ ਜਿਹੀ... ਸੈਂਦਰਾਂ ਦੀ ਗੁੱਡੀ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਨੀ ਕਹਿੰਦੀ... ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ ਇਲਤਾਂ ਕਰੇ। ਪਰ ਆਪਣੀ ਗੁਆਛੁਣੁ ਫਿੰਦੇ ਪਕੂਨ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁੰਗੀਆਂ ਆ, ਪਰ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਫੇਰ ਵੀ ਕੁੱਟਦੀ ਆ... ਅਖੇ ਤੇਰੇ ਕਪੜੇ ਨੀ ਜੋਹਣੇ, ਤੇਰੇ ਵਲੀ

ਬੰਧ ਚਾਕੀ ਨਿਆਇਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਠੇਕਾ । ਫਿਰੋ ਦਾ ਬਾਪੂ ... ਕੰਮ ਤਾਂ ਠੱਡੀ ਹੋਣਾ ਦਾ ਈ ਕਰਦਾ ਆ। ਫਿਰੋ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ... 7
"ਇਹ ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕਰਾਉਂਦੇ ਆਂ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ?... ਫੇਰ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਾਨੂੰ ਗਤ ਨੂੰ ਰੋਈ 'ਨੀ ਮਿਲਦੀ'
ਬਾਬਾ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚੀ ਲੋਭ ਗਿਆ... ਪਰ ਫਿਰ ਕੁਝੀ ਦਾ ਚਿੱਤ ਨਾਉਣ ਜਈ ਕਹਿ ਉੱਠਿਆ..." ਚਲ ਮਾਸਟਰਨੀ ਨਾ ਸਹੀ,
ਤਾਕਟਰਨੀ ਬਣ ਜਾਈ।"

... "ਆਰੋ... ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਆ, ਉਸ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਸਕੂਲੇ ਸੈਂਟ ਲੱਗੀ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ
ਵਾਲੀ ਤਾਕਟਰਨੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪੱਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ... ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਤਾਂ ਘੀਥੀ ਦਿਆਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਢੰਗੇ ਆ! ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ
'ਨ' ਚੁੰਠਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਗੋਲੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਰਗੀ ਤਾਕਟਰਨੀ ਬਣੂੰ।"

... "ਅੱਠਾ ਬਈ, ਮਾਠੇ ਖਿੱਲੀ... ਫਿਰ ਚਾਢੇ ਨੂੰ ਦੁਆ ਦਿਆ ਕਰੂ?"
"ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਚਾਢੇ ਨੂੰ ਕਈ ਬਿਮਾਰ 'ਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਉ।" ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸਨੇ
ਚਾਢੇ ਦੇ ਗਲ ਦੁਆਲੇ ਬਾਗਾਂ ਦੀ ਗਲਵਕੜੀ ਹੋਰ ਪੀਠੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।

ਚਾਢੇ ਦਾ ਬਿਆਲ ਮਾਉਦਿਆਂ ਦੀ... ਉਸ ਦੇ ਦਿਨ 'ਚ ਤੌਲ ਸਿਹਾ ਪਿਆ। ਪਿਛਲੀ ਚਿੱਠੀ
'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ... ਜਦੋਂ ਦੇ ਨਿਆਏ ਵਲੋਂ ਗਏ ਆ - ਉਸਨੇ ਮੰਜਾ ਮੱਲ ਲਿਆ।" ਅੱਲ ਮੱਲੀ ਜੀਤੀ ਦੀਆਂ
ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਵਰਦ ਡਲਕ ਪਿਆ। ਚਾਢੇ ਦੀ ਬੰਧ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਕਿਪਰੇ ਵਧੇਰੇ ਬੰਧ ਉਸਦੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਸੀ... "ਭਾਈਏ ਹੋਰੀ
ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੁਣਦੇ ਵੀ ਤਾਂ 'ਨੀ, ਤਾਪ ਚੜ੍ਹੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੀ ਦਿਹਾੜੀ ਲਾਉਣ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਆ, ਕਹੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿਣਗੇ..." ਕਿਸੇ ਘਰ ਘੁਰ
ਦਾ ਵੀ ਕੰਢੇਬਸਤ ਕਰਨੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵੀ ਘੀਠੇ ਕਰਨੇ ਹੋਏ ਕੁਛ ਖੱਲੇ ਹੋਏ 'ਈ ਤਾਂ... .. !? ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿ
ਬੰਧ ਆ ਵੱਢਦੀ ਆ।" ਕੰਮ ਗੰਦਾ ਤੇ ਚਾਗ ਹੋਣ ਨਾਲ ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਸਿਫੁ ਵਾਲੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਨਾਲ, ਜੀਤੀ ਦੇ ਪਿਉ
ਨੂੰ ਸਾਹ ਦੀ ਕਸਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਜੀਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਾਹ ਘੁਟਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ।

ਉਸਦਾ ਜ਼ਿਹਨ ਮੁੜ ਚੀਤੇ ਨੂੰ ਛੱਟਣ ਸੁਆਰਨ ਲੱਗਾ... ਉਸਦੇ ਭਾਈਏ ਦੇ ਚਾਹੋਰੇ ਪੰਜ
ਸ਼ਾਣ ਨਾਲ ਗਹਿਣੇ ਹੱਥੀ ਜਮੀਨ ਛੁੱਟ ਗਈ ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਗਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਾਂਵੀ ਹੋ ਗਈ। ਖਾਣਾ, ਕਪੜੇ, ਆਦਿ ਜਗ
ਢੰਗੇ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਜੀਤੀ ਘਰ ਦੀ ਨਿੱਘਰੀ ਗਲਤ ਤੇ ਘਟੀਆ ਪਨ ਜਿਹੇ ਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਸੀ ਪਰ
ਹੁਣ ਵਲੋਂ ਤੀਏ ਦੀ ਹੀ ਹੋਣਾ ਵਖਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਈ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਫਿਰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਂ - ਅਭਿਆਨ
'ਚ ਸਵਾਚ ਦਿੰਦੀ "ਮੇਰੇ ਭਾਈਆਂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਗਏ ਹੋਏ ਆ।"

ਜੀਤੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਹੁਸਿਆਰ ਨਿਕਲੀ। ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਅਧਿਆਪਕ ਉਸਦੀ ਬੜੀ
ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕੋ - ਜੈਲੂਵੇਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲ 'ਚ ਉਹ ਚਾਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਮਨੀਟਰ ਹੀ। ਜਮਾਤ 'ਚ ਹੋਲਾ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ
ਉਸਦੇ ਉੱਠ ਕੇ ਖੜ ਸ਼ਾਣ ਨਾਲ 'ਈ ਸਾਰੇ ਕੁੱਝ ਵਰਤ ਜਾਂਦੀ।

ਉਹ ਜਿੱਦੀ ਦੇ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲੋਲਾ 'ਚ ਵੀ ਹੋ ਕੇ ਵਲੋਂ ਤੌਰ ਗਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੀ ਗਹਿਣੀ -
ਕਿਤਾਬਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਉਹਲੇ ਲੁੱਕ ਲੁੱਕ ਉਹ ਘੰਟਿਆਂ ਵੱਧੀ ਪੜ੍ਹਦੀ ਗਹਿਣੀ - ਖਾਣ
ਪੀਣ ਦਾ ਚੇਤਾ ਭੁਲ ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਖਾਥਾਂ ਨੂੰ ਪਰ ਲੱਗ ਗਏ। ਹਰੇ ਹਰੇ ਘਾਹ ਦੇ ਬੀਨਿਆਂ ਤੇ ਸਿਰ ਹੱਥ ਕੇ ਪਾਈ ਦੀਆਂ
ਆੜਾਂ 'ਚੋਂ ਉਹ ਉਜਲੇ ਰਵਿੱਖ ਦੇ ਸੁੱਪਨੇ ਤੌਰਦੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਰਮਾਨਾ ਭਗੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਪਾ ਕੇ ਮਸਤਾਇਆ
ਪਾਈ - ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇਣ ਲਈ ਵਹਿੰਦਾ ਕੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਜੀਤੀ ਦੇ ਚਾਢੇ ਦੇ ਚਾਰ- ਚਾਰ ਕਹਿਣ ਤੇ... ਉਸਦਾ ਪਿਉ ਈਡੀਆ ਗਿਆ। ਜੀਤੀ ਦੇ
ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਪਿਉ ਦੀ ਸੈਂਟ- ਸਿੱਖ ਦੀ ਚੁੱਧਰੀ ਜਿਹੀ ਸੁਕਲ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜੀਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਪਿਉ ਨੂੰ ਵਲੋਂ ਤੀ ਸੁਣ
'ਚ ਤੌਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਹੋਂਤਮਾਸਟਰ ਵਰਗਾ ਲੱਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 'ਭਾਈਆ
ਜੀ' ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆਈ' ਮੇਰਾ ਨਦੇਂ ਉੱਕ ਰਕਾਨ ਵਾਲਾ ਪਿਉ ਸ਼ਾਇਦ -
ਭਾਈਆ ਕਹਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਨਾਂ ਕਰੇ। ਮੈਂ ਸ਼ਹਿਰਲ ਵਾਂਗ ਡੈਂਡੀ ਕਰਾਂ?... ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ... ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਧੇਰੇ ਜਣੇਗਾ, ਨਹੀਂ
ਇਹ ਵੀ ਉਪਰਾ ਲੱਗਦੇ" ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕੋ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਫਿਫ਼ਕ ਜਿਹੀ 'ਚ ਤਾਪਾ ਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਚੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਪਿਉ
ਨੇ ਲਾਠ ਨਾਲ ਕਿਹਾ... "ਜੀਤੀ ਪੁੱਤ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਭਾਈਆ ਕਿਹਾ ਕਰ।" ਜੀਤੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ... "ਤੈਂ?
ਇਹ ਤਾਂ ਜਗ ਵੀ ਨੀ ਬਦਲੇ" ਸੰਬੋਧਨ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਹੁਣ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਪਿਉ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਗਿਆ
ਉਸਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ... ਸੋਹਣੇ ਵਲੋਂ ਤੀ ਸੁਣਨੇ... ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਕੋਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਪਰਦਾ ਵੀ ਆਪਣੇ
ਆਪ ਉੱਠ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਡੇਢੇ ਦਿਨ ਉਹ ਕੜਤਾ ਪਜ਼ਾਮਾ ਸਮਾ ਲਿਆਏ ਤੇ ਪਿਉ ਤਰਾ ਨਾਲ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਹੱਥ ਵਰਉਣ
ਲੱਗੇ।

ਇਹ ਦਿਨ ਜੀਤੀ ਤੋਂ ਗੰਠ ਨਾ ਹੋਇਆ... "ਭਾਈਆ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਭਲਾ ਖੇਤਾਂ 'ਚ
ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਉ, ਇਥੇ ਚੰਗਾ ਸਿਹਾ ਨੀ ਲੱਗਦਾ। ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣ ਗੇ... ਫਲਾਣਾ ਸਿਰੀ ਵਲੋਂ ਤੋਂ
ਆਇਐ ਤੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆਐ।

... "ਤੂੰ, ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਚਾਗ ਤੇ ਗੰਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਆ, ਨਾਲੇ ਕੰਮ 'ਚ
ਸਰਮ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਏਨਾ ਈ ਫਰਕ ਆ ਬਈ ਇਥੇ ਸਾਰਾ ਸਾਹ ਦੁਆ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਕੁੱਝ ਮਰਦੇ ਆ -

8 ਉਥੇ ਵੀਰ ਦੀ ਵੀਰ ਲਫਾਟਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ।"

ਉੱਥੇ 'ਚ ਫੜੇ ਲਫਾਟੇ ਨੂੰ ਉਹ ਪੁੱਛੀ ਬਣ ਕੇ ਖੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਭਾਈਏ ਨੇ ਕਿੱਤ
ਵੱਡਾ ਸ਼ੱਠ ਬੋਲਿਆ ਸੀ... ਤੇ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਗਿਆਨ ਨੇ ਪਲਕਾਂ ਝੁਪਕੀਆਂ ਸਨ।

ਦਿਹ ਉਠਨੂੰ ਦਿਹਾੜੀ ਵਰਨ ਜਾਂਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਵਰਗੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗੇ।...
"ਦੁੱਖੀਏ ਪਿਉ ਤੇ ਦੁੱਖੀਏਬੀਬੀ ਦਾ ਭੁੱਤ ਸਿਰ 'ਤੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ ਉਸਦਾ ਆਪਾ ਪੜਕਣ
ਲੱਗਾ। ਘਰ ਦੀ ਛੱਤ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ... ਉਹ ਕਈ ਕਈ ਚਿਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਅੱਧ ਸੁਲਗਦੇ ਚੁੱਠਿਆਂ ਦੇ ਪੁੱਛਿਆਂ 'ਚ ਗਵਾਹੀ
ਰਹਿੰਦੀ। ਸ਼ੈਲਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਵੇਲੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਖਾਣਿਆਂ ਦੀ ਆਉਣੀ ਖੁਸ਼ਬੋਝ... ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਪੁਆਂਝੀ
ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਣੀ ਲੱਗਦੀ। ਉਦੇ ਜਿੰਦੇ ਕਦੀ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨੇ... ਉਸਦੇ ਸਿਟਿਆਂ 'ਚ ਉਡਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਚਦੀ
ਰਹਿੰਦੀ... ਛੱਠ ਛੱਠ... ਸੌਤ ਸੌਤ ਕੀਮ, ਇਕ ਕਮਰੇ 'ਚ ਹੀ ਟੁੱਟੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮੰਜੀਆਂ ਠੇ ਸੌਂਦੇ ਆ। ਸਦ ਕਿ ਉਸਦੇ
ਦੁਆਲੇ ਸੋਮੇਮਕਾਨ 'ਚ ਨਵਾਰੀ ਪਲੀਘ ਦਿਠਕੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਗਤ ਗੈਮ ਦੀ ਲੋਅ ਹਲੇਰੇ 'ਚ ਉਗਲਾਉਣੇ ਛੋਟੇ -
ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਚਿੜਾਉਣੀ ਰਹਿੰਦੀ, ਕਈ ਕਈ ਤਾਂ ਵੱਖਰਾ ਈ ਰੰਗ ਵੱਛ ਜਾਂਦਾ... ਜੇਹੇ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਚਾਂ ਤੋਰ ਕੋਈ
ਖਾਸ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਉਸ ਘਰੇ ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਗਤ ਨੌਕਰ ਗਾਉਣ ਤੇ ਠੰਠ ਈਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ।
ਜਿੰਦੇ - ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁੜਕੇ ਦੀ ਸਰਾਬ ਦੇ ਸੁਸ਼ਨ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰੇ 'ਤੇ।

ਜੀਤੀ ਦੇ ਜਿਹਨ 'ਚ ਸਦਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਰਹਿੰਦੀ। ਕਾਬੇ ਦੇ ਸਦਾਬ 'ਚ ਉਠਨੂੰ
ਹੁਣ ਉਠਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੀ। ਜੀਤੀ ਦਾ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਂਕੇ ਵੱਖਰਾ ਸੀ... ਜੇ ਜੀਤੀ ਨੂੰ...
ਜਿੰਦਗੀ 'ਚ ਵਿਖਰੇ ਕੀਤਿਆਂ ਥਾਰੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਉਣਾ ਤੇ ਸੁਗਣ ਦੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਥਾਰੇ ਵੀ ਬਹਿਰ ਕਰਦਾ -
ਰਹਿੰਦਾ। ਤੋਲੀ... ਤੋਲੀ, ਜੀਤੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਬਦਲਤ ਦੀ ਸਮਝ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈ।

ਜੇਹੇ ਜੀਤੀ ਦੀ ਮਾਂ ਬੱਲ ਵੱਧੀ ਤਾਂ ਚਾਕੀ ਚਾਢੇ ਨੇ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣ 'ਤੇ
ਕਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਭਾਂਢੇ ਜੀਤੀ ਦਾ ਪਿਉ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਡੋਲਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਪਰ ਚਾਕੀ ਦੇ ਸਫਲਾ ਨੇ "ਜੁਆਨ-ਜੁਆਨ
ਧੀ ਈ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਾਂ 'ਤੇ ਨੀ ਸਾਂਝੀ ਜਾਣੀ। ਨਿੱਤ ਮਾਸਟਰਾਂ ਨਾਂ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਵਰਨੀਆਂ... ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ ਲੈਕਚਰ
ਦੇਣ, ਵਿਸ਼ੇ ਉਲੇ ਘਰ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਸੋਚਦੇ ਆ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਦਾਜ ਦੋਜ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਦਿਨ ਆ, ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ
ਪੜਾਈਆਂ ਸ਼ਾਹ ਨੀ ਲੈਣੀਆਂ।" ਜੀਤੀ ਕਈ ਸਿਰਫ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਉਣ ਦਾ ਗਾਂ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ। ਦਿਲ ਤੇ ਪੱਥਰ
ਰੱਖ ਕੇ... ਜਿੰਦਗੀ ਨਾਨ ਕੋ ਹੱਥ ਕਰਨ ਕਈ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੁਰ ਆਈ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਨਾ ਪੜ੍ਹ ਸਕਣ ਦਾ ਝੋਰਾ ਉਠਨੂੰ
ਵਿਠੇ ਵਿੱਚ ਖਾ ਗਿਆ। ਚਾਕੀ ਮਾਂ ਨਾ 'ਤੇ ਕਰਕੇ ਵੀ ਉਸ ਤੇ ਛੋਟੇ ਤੈਣ, ਭਰਾ, ਪਿਉ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਣ ਪਈ... ਘਰ
ਦੀ ਮਾਇਕ ਗਲਤ ਨੂੰ ਮੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹ ਕੋਰਾਂ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੀ ਟੈਕਟਰੀ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ।

ਜੀਤੀ ਦਾ ਪਿਉ ਆਮ ਦਿਨਾਂ ਨਾਂਕੇ ਲੇਟ ਸੀ... ਇੱਕ 'ਚ ਪਿੱਤਰੀ ਮੋਹ ਕਸਰ ਪਿਆ।
ਸਫਾਟਾ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਬਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਚਦੀ ਰਹੀ...

ਇਹ ਸਫਾਟਾ ਹੀ ਹਲੇਰੇ ਸੁਕਰਦਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਕਈ ਸੌਂਦਵੀਂ ਦੀ ਗਤ 'ਚ ਬਦਲ
ਦਿੰਦੇ... ਗੇਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਦੇਰ 'ਤੇ 'ਈ ਲੱਡੀਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਆ। ਅੱਜ ਫਲਾਣੀ ਕੱਲਬ 'ਚ ਜਾਣੈ,
ਮਨ ਚੁੱਕਦਾ ਖਾਣ ਖਾਣੈ। ਜੋਰੀਆਂ ਯੋਰਤ ਦੀ ਸੋਚ ਵੀ ਪਤੀਆਂ ਦੇ ਲਿਫਾਟੇ ਦੁਆਲੇ 'ਈ ਗਰਦਨ ਕਰਦੀ ਸੀ।
ਦੇਸ਼ੀਅਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਾ ਲਿਫਾਟਾ ਥਾਂ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਚਾਰ ਦਿਵਾਰੀ 'ਚ ਬੰਦ ਰਹਿਣ ਵਾਂਗ ਚੈੱਕ 'ਚ ਈ ਜਗ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂ
ਪਿੱਠੇ ਇੰਡੀਆਂ 'ਤੇ ਆਉਣੇ ਖੱਤ, ਜਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਬਨਾਉਣ ਦੇ ਮਸਲੇ ਇਸ ਦਾ ਹਾਲ ਬਜ਼ਾਗੀ ਵਿਕਣ ਵਰਗੇ
ਜਿਸਮਾਂ ਵਰਗਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਆ। ਪਿੱਠੇ ਮੇਰੇ ਪਿਉ ਵਰਗਿਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਯੋਰਤ ਦੀ ਸੱਖਣੀ ਗੇਰ ਵਰਗਾ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ
ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਘਰ ਖਰੀਦਣ - ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖਾਣਣ-ਪੋਸਣ ਜੋਗਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੱਚਦਾ, ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਾਂ
ਦੇ ਤਰਸ ਤੇ ਇਕ ਅੱਧ ਕਮਰੇ 'ਚ ਸੰਗੜ ਸੰਗੜ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਆਂ।

ਹਰ ਸੁਕਰਦਾਰ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿਉ ਵਰਗੇ ਹਲੇਰੇ ਤਰ ਦੀ ਬਕਾਵਟ ਨੂੰ ਬੀਅਰ ਦੇ
ਗਲਾਸਾਂ 'ਚ ਰੋਹਣ ਘਰ ਪਰਤਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਮੰਜਲ ਵੱਲ ਵੱਧ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਪਿੱਠੇ ਹੱਟ
ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਸੁਰੂ ਆ, ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਲੇਮਲੀ ਬਦਸ਼ਾਹ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ 'ਚ ਆ
ਲੱਗੇ ਸਨ।

ਉਸ ਦਿਨ ਦੁਪਹਰ ਵੇਲੇ ਕੋਰੀਡਰ 'ਚ ਜਾਂਦਿਆਂ ਜੀਤੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ 'ਤੇ
ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਲਿਫਾਟਾ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਉੱਥੇ 'ਚ ਲਿਫਾਟਾ ਲੈ ਕੇ ਕੇ-ਤਾਕਾ ਉਸ ਵੱਲ ਨੱਸੀ।

"ਭਾਜੀ! ਭਾਜੀ! ਤੁਹਾਡਾ ਲਿਫਾਟਾ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।" ਆਦਮੀ ਨੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜਿਆ ਤਾਂ
ਉਸ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨੂੰ ਉਹ ਆਦਮੀ - ਮਿੱਟੀ-ਘੱਟੇ 'ਚ ਲੱਥ ਪੱਥ ਹੋਇਆ ਸ਼ੈਲਦਾਰਾਂ ਦਾ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਸੀ ਜੇ -
ਦੁਬਾਰਾ ਕੰਮ ਤੇ ਲੱਗਣ ਕਈ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲਿਫਾਟਾ ਫੜਦਿਆਂ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ
ਦਾ ਹੱਥ ਕੀਠਿਆ ਜੇ ਜਿੰਦਗੀ 'ਚ ਪਹਿਲਾ ਕਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਠਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਦੀ ਨੁਹਾਰ

ਡਾ: ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਵਾਰ

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬੋਲੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਕ ਨੂੰ 'ਉੱਨਤ' ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਨੂੰ 'ਅਰਧ ਉੱਨਤ' ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਉੱਨਤ' ਅਤੇ 'ਅਰਧ ਉੱਨਤ' ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ 'ਉੱਨਤ' ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹੀ ਕਚਹਿਰੀਆਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰਾਂ ਜਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਅਤੇ 'ਅਰਧ-ਉੱਨਤ' ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਭਾਸ਼ਾ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਇਸ ਤੱਥ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹਰ ਭਾਸ਼ਾ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾਈ ਗਰੁਪ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਭ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਹਾਵ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਭਾਸ਼ਾਈ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਠੀਕ ਭਾਂਤ ਦੀ ਵਿਉਂਤ-ਬੰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਠੀਕ ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਿਉਂਤ-ਬੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਅਤੇ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਦੇ ਟਕਸਾਲੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਿਉਂਤ-ਬੰਦੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਉੱਨਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਉੱਨਤ ਕਰਨ, ਇਸ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਯੋਗਤਾ ਵਧਾਉਣ, ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਸ਼ੋਭਣ/ਸੁਸੁਭਾਉਣ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਭਾਂਤ ਦੇ ਸਮਾਚਾਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਪੱਤਰ ਛਾਪਣ, ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਵਿਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਹਰ ਭਾਂਤ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਰਬੰਗੀ ਵਿਆਕਰਨਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਿਉਂਤ-ਬੰਦੀ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਮੰਤਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ 'ਅਰਧ-ਉੱਨਤ' ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਜੋ ਕਿ ਉੱਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਿਉਂਤ-ਬੰਦੀ ਲਈ ਅਦਾਰੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੇ। ਇਹ ਅਦਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਯੋਜਨਾ-ਬੰਦੀ ਦਾ ਹੀ ਅੰਗ ਨੇ।

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਮਨੋ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨੇ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਾਧਿਅਮ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬੱਚ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਬੇਲੋੜਾ ਭਾਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਮਾਧਿਅਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਹੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਹੀ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਯੋਗ ਭਾਂਤ ਸਮਝਣੋਂ ਅਸਮਰਥ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸੁਚੇਤ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਅਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਇਕ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਕਿਸੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਸਬੰਧੀ ਪੁਛ-ਗਿਛ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਸਬੰਧੀ ਉਸਦੀ ਪਕੜ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਕਾਜ ਲਈ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦੇ ਟਸਤੇ ਵਿਚ ਅਨ-ਗਿਣਤ ਔਕੜਾਂ ਖੜੀਆਂ ਨੇ। ਕੰਮ ਅਟਕਾਉ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ, ਅਰੁਚਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਗ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕੁਝ ਲੋਕ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇਕ ਬਾਰਸ਼ੁਖ ਅਦਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਖਣ ਵਿਚ ਜੁੱਟੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਸਲਾਹੁਣ ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਉਮੀਦਵਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਮਾਧਿਅਮ ਚੁਣਨਗੇ।

10 ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਈਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਇਹਨਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲ ਆਮ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਬਾਹਰਲੇ ਬੋਰਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਤੀਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨੇ ਕਿ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੂਜੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਹ ਸਕੂਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਖਾਸੀ ਕਮਾਈ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੜੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਅਤੇ ਚਾਲਾਕੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਤੀਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਵਿਰੁਧ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ। ਪਿਛੋਂ ਜਿਹੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਆਦਰਸ਼ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਹਿਤਸੈਠੀਆਂ ਨੇ ਸਮਝ, ਚੰਨ ਹੀ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਇਸ ਮਤਰਦੇ ਸਲੂਕ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਲੀਲ ਇਹ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਪਰਦੇਸਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਆਉਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦਿਤੇ ਜਾਣਾ ਇਕ ਸਰਮਨਾਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਡੇ ਨੇਤਾ ਇਹ ਭੁਲ ਗਏ ਨੇ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ ਗਈ ਹੈ। ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਫਿਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਲਈ ਅਰਬੀ ਜਾਂ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਕਾਜ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਔਕੜਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਨੇ। ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਕਾਜ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਥੁੜ੍ਹ ਮੁਖ ਔਕੜਾਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਥੁੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਲੁੜੀਂਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਟੈਕਸਟ ਬੁਕ ਬੋਰਡ ਆਦਿ ਵਿਭਾਗ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਲਈ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਕ੍ਰਾਇਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗ ਅਜ ਤਕ ਕਾਫੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਨੇ।

ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਬੋਰਡਾਂ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਕੰਮ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਬੋਰਡਾਂ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ 'ਤੇ ਖਰਚੇ ਨੇ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਸਮੇਂ ਇਹਨਾਂ ਬੋਰਡਾਂ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਲੁੜੀਂਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਵਲ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦੇਂਦੇ ਹੋਣਗੇ! ਅਜਿਹੇ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਵੀ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਯੋਗ ਸੁਧਾਈ ਲਈ ਹੋਰਨਾਂ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਲੁੜੀਂਦਾ ਵਿਦਿਅਕ ਪੱਧਰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਲੋੜਾਂ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ—ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਹਨਾਂ 'ਬੋਰਡਾਂ' ਅਤੇ 'ਵਿਭਾਗਾਂ' ਵਲੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਮੁੱਚੀ ਰਾਏ ਦੇਣੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅਸੰਭਵ ਵੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਕ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨੀ ਬੇਲੋੜੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਵਿਉਂਤ-ਬੰਦੀ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਕੰਮ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਬੋਰਡ ਨੇ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤਕ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈਆਂ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮਿਆਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਲਗੀਆਂ ਨੇ, ਉਤੇ ਕਿੰਤੂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਜ ਦਾ ਯੁਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਦਾ ਯੁਗ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸਮੇਂ ਬੋਰਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਵਿਉਂਤ ਅਧੀਨ ਹੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ

ਦੋ ਗਵਿਤਾਵਾਂ ਸਨਜੀਤ ਇੰਦਰਾ
ਚੰਦਰਿਆ ਮਨਾਂ

ਚੰਦਰਿਆ ਮਨਾਂ !
 ਤੂੰ ਕਦ ਤੱਕ ਬਨਾਂ ਦੀ ਰੇਤ
 ਫਕਦਾ ਰੋਗਾਂ !
 ਵੀਰਾਨ ਬਾਗ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਛੀਆਂ ਮਗਰ
 ਤੋਜ਼ਦਾ ਫਿਰੋਗਾ !
 ਕੋਢੇ ਤੇ ਤਰ
 ਕਿਸਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਰੋਗੋਗਾ ?
 ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ
 ਤੇਰੇ ਸਾਹਾਂ ਦਾ ਹਾਣੀ.....
 'ਤੇ ਉਹ ਕੰਮਬਖਤ
 ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤੇਰੇ ਦਰ ਸੀ ਆਇਆ
 ਜਿਸਨੇ ਤੋੜੀ ਤੋਂ
 ਖਿੜਦੀ ਕਲੀ ਵੇਖੀ ਸੀ -
 'ਤੇ ਚੰਬੇਲੀ ਦੀ ਮਹਿਕ ਬੰਗ
 ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਮਾਇਆ ਸੀ
 ਤੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਗੁਲਾਬ ਖਿੜੇ ਸਨ
 ਤੇਰੀਆਂ ਨੀਲੰਤਣਾਂ 'ਚ
 ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਤੁੱਬਿਆ ਸੀ -
 ਨੈਣਾਂ 'ਚ ਸੁਖਨੇ ਸਟਕਾਈ
 ਤੂੰ ਗਤ ਤਰ ਸੁਹੀ ਸਵੇਰੇ ਦਾ
 ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ ਕਰਦਾ ਸੈਂ
 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਸੁਹੀ ਸਵੇਰੇ
 ਪਿਛੋਤਣ 'ਚ ਖੜੋਲੀ ਸੀ
 'ਤੇ ਫਿਰ ਸੁਹੀ ਸਵੇਰੇ
 ਅਖੇਰਾ, ਹਨੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ.....
 ਬੱਠਾਂ 'ਚ ਰੇਤ ਉਡਦੀ ਰਹੀ
 ਇਹ ਤਾਂ ਤੋਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਹੈ
 ਤੇਰੀਆਂ ਗੁਲਾਬੀ ਗੋਲਾਈਆਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮਦੇ..
 'ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਵੈਛੜੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼
 ਸੁਣਿਨਾਈਆਂ 'ਚ ਗੰਮੀ
 ਅੰਦਰ ਦੀ ਵੱਡੇ ਟੁੱਕ 'ਚ
 ਕਦੇ ਅੱਧ
 ਕਦੇ ਸਾਰਾ
 ਤੂੰ ਕੜਲ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ.....
 ਇਕ ਦਿਨ ਬਨਾਂ 'ਚ
 ਫੇਰ ਪੂੜਾਂ ਉਡੀਆਂ
 ਸ਼ਾਇਦ ਰੋਗ ਉਦਾਸ ਖੁੰਨਣ
 ਪਰਤ ਆਇਆ ਸੀ.....
 ਤੇਰੀ ਦੇਹੀ ਦੀ ਮੁੱਕ ਰਹੀ ਵਾਜ਼ਨਾ
 ਉਹ ਡੀਕ ਨਾ ਕੇ ਪੀਂਦਾ ਰਿਹਾ
 ਤੂੰ ਬਉਰਾਨਾ ਹੋਇਆ
 ਉੱਲੇ ਦਾ ਹੋ ਗਿਓਂ
 ਉਹ ਪਰਾ... ਪੰਛੀ.... → ਸਟਾ 11

ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਸੇ ਕਾਹਲ ਥੱਲੇ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਲਿਖਾਉਣ ਲਈ ਯੋਗ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਸਤਵੀਂ ਅਤੇ ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਨੀਯਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ, ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਪੈਂਤੀ ਪੈਂਤੀ ਪਾਠਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਸ ਦਸ ਪਾਠ ਇਕੋ ਹੀ ਲੇਖਕ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੈਂਤੀ ਪਾਠਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਸ ਪਾਠ ਇਕੋ ਲੇਖਕ ਵਲੋਂ ਹੀ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ — ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਪਾਠਕ ਆਪ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ। ਇਹਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਠ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਬੋਰਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਦਸ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਦੂਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਪਾਠਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਰੂਪ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਘੱਖਿਆਂ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੱਤਵੀਂ ਅਤੇ ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਾਧਾਰਨ ਮਿਸ਼ਰਤ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਖੁਦ ਲਿਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਸਾਧਾਰਨ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਾਕ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਕਈ ਭਾਂਤ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਿਚਾਰ ਆਦਿ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਅਨਹੱਦ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲ ਬੋਰਡ ਨੇ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਾਕ ਵਰਤਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਸਮਾਨਤਾ ਲਿਆਂਦੀ ਹੋਵੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਭਾਂਤ ਦਾ ਵਿਆਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਗਿਆਨ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣੇ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੇ। ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੰਨਾ 45-46 ਉੱਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਕਿਸੇ ਵਾਕ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾਂਵ ਦਾ ਜੋ ਸਬੰਧ ਵਾਕ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਜਾਂ ਵਾਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਂਵ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਾਕ ਵਿਚਲੇ ਨਾਂਵਾਂ ਦੇ ਆਪੋ ਵਿਚਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਾਰਨ ਅੱਠ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ...। ਅਗੇ ਚਲ ਕੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਜੋ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ : "ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ।" ਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਾਕ ਵਿਚ 'ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ' ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ, 'ਸ੍ਰੀ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ' ਕਰਮ ਕਾਰਕ, ਅਤੇ 'ਤਸੀਹੇ' ਕਰਨ ਕਾਰਕ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਂਵਾਂ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਛੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਕ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੇ। ਇਹ ਅੱਠ ਕਾਰਕ ਕਿਥੋਂ ਆਏ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਕਠਨ ਹੈ।

ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਠ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ, "ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਜ਼ਨਾਨੇ-ਮਰਦਾਵੇਂ ਭੇਦ ਨੂੰ ਲਿੰਗ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਮਰਦਾਵੇਂ ਬੋਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੁਲਿੰਗ ਅਤੇ ਜ਼ਨਾਨੇ ਬੋਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ।"

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵੰਡ ਜ਼ਨਾਨੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਵੇਂ ਭੇਦ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਕਰਤਾ ਦਾ ਮਰਦਾਵੇਂ ਬੋਲ ਅਤੇ ਜ਼ਨਾਨੇ ਬੋਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਬੇਜਾਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਂ ਪੁਲਿੰਗ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਮਰਦਾਵੇਂ ਅਤੇ ਜ਼ਨਾਨੇ ਭੇਦ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਨੀਯਤ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੰਨਾ 63 ਉੱਤੇ "ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ" ਵਾਕ ਵਿਚ ਲਕੀਰੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾਉਂਦੇ ਦਸੇ ਗਏ ਨੇ!! ਇਸ ਹੀ ਪੰਨਾ 90 ਉੱਤੇ ਇਹ ਵਾਕ, "ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੇਖ ਮੈਨੂੰ ਇੰਝ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਅਜੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ" ਦੇ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਦਸੇ ਲਕੀਰੇ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹੜੇ ਕਿਰਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹਨ।' ਇਹ ਲਕੀਰੇ ਸ਼ਬਦ ਕਿਰਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹਨ ਵੀ ਕਿ ਨਹੀਂ—ਇਹ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵਾਚਿਆਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਨੇ। ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ (ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੋਰ ਉਣਤਾਈਆਂ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਨੇ।

ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦਰਜ ਲੇਖ "ਜਲੰਧਰ" ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵੇਖੋ : (1) "ਇਸ ਟਾਵਰ ਦਾ ਉਪਰਲਾ ਸਿਰਾ ਦੇਖਣ ਲਗਿਆਂ ਪਗ ਨੂੰ ਹੱਥ ਰਖਣਾ

ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇਰੀ ਸ਼ੋਭ
ਪਾਣੀ ਕੁ ਅੱਚਰੀ ਹੈ
'ਤੇ ਫੇਰ ਤੂੰ
ਇੱਕਲਾ ਆਰੂਥਲ 'ਚ ਤਟਕਦਾ ਏ
ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ
ਆਖਰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ
ਤੂੰ ਇੰਝ ਬਣਾਂ 'ਚ
ਤਟਕਦਾ ਰੋਂਗਾ
ਰੋਤ ਫਕਦਾ ਰੋਂਗਾ
ਦੰਦਿਆ ਮਨਾਂ !
ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ

ਹਸਤ ਰੇਖਾਵਾਂ

ਕੋਢ ਬਹਾਗਾਂ ਖੋਹ ਕੇ ਵਰਿਆ
ਇਸ ਨਗਰੀ ਵਿੱਚ
ਪਤਫੜ ਆਰੇ. ਰੁੱਖ,
ਸਤੇ ਇਕਲਾਪਾ ਕੱਟਦੇ —
ਨਾ ਇਸ ਥਾਗੀ ਕੋਇਲਾਂ ਕੁਕਣ
ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਾਲੀ ਬਾਂਗ ਬੋਲਦੇ
ਥਰਖਾ ਹੈ ਨੈਣਾ ਦੇ ਅੰਧਰੀ
ਘੁੰਗ ਵੱਸਦੀ ਇਸ ਮਨ ਦੀ ਨਗਰੀ
ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉੱਜੜ ਗਈ ਸੀ
ਆਸ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਕੋਈ ਵੀ ਦੀਣ
ਹੁਣ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਿਉਂਦੀ ਬਲਦਾ —
ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ
ਅਣਖੁਈਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਖੁਣਦੀ
ਨੂਤਨ, ਕੋਮਲ, ਸੁਮਨ-ਮਸਕੜੀ
ਤਕਦੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ —
ਅੱਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਤੌਕ ਕੇ
ਪੋਲੇ ਪੋਲੇ ਪੱਥ ਟਿਕਾਉਂਦੀ
ਦੁਲੇ ਤੋਂ ਬਿਸਤਰ ਤੌਕ ਜਾਂਦੀ
ਹਾ ਹਾਤ ਇਕ ਖਾਕ ਸੁਆਉਂਦੀ
ਰਾਤ-ਥਰਾਤੇ; 'ਕੋਲੇ-ਕਾਰੇ
ਸੁਪਨਾ ਜਦ ਵੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਏ
ਅੱਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੂਕ ਸਮੁੰਦਰ
ਵਹਿ ਵਹਦਾ ਏ
ਹਸਤ ਰੇਖਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੇਖਾ
ਕਿਰ ਜਾਂਦੀ ਏ —
'ਤੇ ਸਹਿਰਾ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੀ
ਕਿਧਰੇ ਗੁੰਮ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਨਿੱਤ ਨੇਵੇਂ ਸੂਰਜ
ਉਹ ਆਸਾਂ ਲੈ ਕੀਤੀ ਏ
ਹਸਤ ਤਲੀ ਵਿੱਚ
ਆਸ ਦੀ ਰੇਖਾ
ਖੁਣ ਵੇਂਦੀ ਏ - 0

12 ਪੰਚਾ ਹੈ', (2) 'ਇਥੋਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹਾਕੀ, ਫੁਟਬਾਲ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਦੇ ਰੈਕਟ ਤੇ ਸੁਟਲ, ਬਾਸਕਟ ਬਾਲ ਆਦਿ ਸਾਮਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।' ਇਹਨਾਂ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਰ ਵਿੱਚ ਆਰਥੀ ਅਫਸੋਸ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰੇਗਾ। ਇੰਜ ਹੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸਫ਼ਾ 117 ਉੱਤੇ ਫੁੱਪ ਇਸ ਵਾਕ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖੋ : 'ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਏਨੀ ਉੱਚੀ ਹੱਸੀਆਂ ਕਿ ਮੱਢਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦੇਣੀ ਬੈਠੇ, ਉਨੀਂਦਰੇ ਦੇ ਮਾਰੇ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਵੀ ਲਾਲ ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਉਘੋੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ।' ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸਰਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਕ ਦਾ ਹੁਲੀਆ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਾਕ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਕਾਮਾ' ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਬੋਰਡਾਂ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ। ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਅਣਗਹਿਲੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਹੀ ਪਰ 'ਵੈਟਰ' ਕਿਉਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ? ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਹੀ 'ਵੈਟਰ' ਲਾ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵੇਖ ਕੇ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਅੰਕਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਣਤਾਈਆਂ ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਵਲ ਬੋਰਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦੁਆਇਆ ਵੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਵਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ। ਸਹੀ ਗੱਲ ਕੀ ਸੀ ਇਹ ਰੱਬ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਇਥੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ? ਜੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕ ਹੀ ਉਪਰ ਦਸੀਆਂ ਤਰ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੱਭਣ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਜਾਂ ਤਾਂ ਗਿਆਨੀ ਓ.ਟੀ. ਪਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਮੱਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਦੋ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰਚੇ ਗਏ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਣਤਰ, ਉਸਦੇ ਰੂਪ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਵਿਆਕਰਨਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵਖਰੇ ਨੇ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉੱਨਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਉਥੋਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਦੋ ਵਿਭਾਗ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੇ—ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਵਿਭਾਗ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਭਾਂਤ ਦੀ ਵੰਡ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਥੇ ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਰੂਪ, ਉਸਦੀ ਬਣਤਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਯੋਗ ਗਿਆਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਪਾਸ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰਚੇ ਗਏ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਨਾਲ (ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਉਸ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਪੱਖ ਦਾ ਵੀ ਮਾਹਿਰ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਹੀ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਜਾਂ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਵੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਰੂਪ, ਉਸਦੀ ਬਣਤਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਢਾਂਚੇ ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਹੀਂ। ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਰੂਪ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਇਕ ਖਾਸ ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਸਲੋਬਸ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਚਾਨਵੇ ਫੀ ਸਦੀ ਜ਼ੋਰ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਅਧਿਐਨ 'ਤੇ ਹੀ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜ ਕੁ ਫੀ ਸਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਬਾਰੇ ਵਾਕਫੀਅਤ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਸਬੰਧੀ ਉਣਤਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕੇ। ਪੰਜਾਬੀ

ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਮੌਸਮ

ਬਲਦੇਵ ਰੀਮਾਂ

ਤੋਢੇ ਸੂਰ

ਤੋਢੇ!

ਤੜਕੇ - ਤਹਿਬਦ -

ਚਿੱਤ੍ਰ - ਚਿੱਤ੍ਰ!

ਇਹ ਨਾਂ ਮੰਨੋ

ਕੰਧਾਂ, ਕੰਧਾਂ

ਨਾਂ ਹੀ ਰੰਗ, ਨਸਲ ਤੇ ਕੌਮਾਂ!

ਧਣ ਧੌਣ,

ਉੱਡਣਾ ਜੋੜੇ

ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ।

ਸੱਤੇ ਰੰਗ

ਸਮੇਟਣਾ ਲੋਚੇ!

ਪਰ ਕੁਝ ਭਾਲਿਮ,

ਕੁਝ ਯਦਕਾਰ,

ਕੁਝ ਪਲ ਮੌਸਮ ਦੇ ਮਾੜੇ

ਕਦਮ ਕਦਮ ਤੇ

ਗਾ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ

ਰੋੜੇ ਅਣਕਾਵਣ

ਸੁਲੀਮਾ ਵਿਛਾਵਣ!

ਥੋੜੇ ਮੇਰੇ ਤਨ ਤੋਂ ਚਾਰ -

ਮੁਸਕਾਵਣ, ਮੇਰਾ

ਮੂੰਹ ਚਿਕਾਵਣ!

ਕਦ ਤੱਕ ਇਹ ਕੋਈ

ਸੱਚ ਚਰੇਗਾ?

ਸਚਰ, ਸੁਕਰ ਕੋਣ ਕਰੇਗਾ?

ਦਿਹੀਦਿਆਂ ਮਹਿਯਾਂ ਦੀ

ਛਾਂਵੇ ਕੋਣ ਚੈਠੇਗਾ?

ਹਾ ਪਲ ਮੇਰੇ ਜਿਹਨ

ਇਹੋ ਤੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰਦਾ!

ਇਹ ਤੋਂ ਸੱਚ ਅਸੀਂ ਵੇਸਤੇ!

ਜੇ ਮੇਰਾ ਤੋਂ

ਕਦ ਤੱਕ ਨਾਂ ਮਿਲੇਗਾ

ਕਸਮਕਸ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ!!

ਕਸਮਕਸ

ਡਾ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲ (ਅੰਤਰਮੰਦਰ)

ਦੀਆ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾਈ ਉੱਟਤਾਈਆਂ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸੁਧਾਈ ਕਰਵਾਉਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸੁਧਾਈ ਇਕ ਦਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਅਧਿਆਪਕ ਅਜ ਕਲ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਨੇ ਅਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਮੇਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਸਬੰਧੀ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੋਰਸ ਚਲਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਰ ਸਕਣ। ਅਜਿਹਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਬਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੀ.ਏ. ਅਤੇ ਐਮ.ਏ ਦੇ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਯੋਗ ਸਥਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਯੋਗ ਭਾਸ਼ਾ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਦੀ ਹੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਟਕਸਾਲੀ ਰੂਪ, ਜੋ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੁਸਤਕਾਂ, ਸਮਾਚਾਰ ਪਤਰਾਂ, ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵੀਯਨ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੂਪ ਸਬੰਧਤ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਟਕਸਾਲੀ ਰੂਪ ਦੀ ਗਠਨ-ਮੁਕਤੀ ਹੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਪ-ਭਾਸ਼ਾਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਵਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਭਾਸ਼ਾਈ ਬਰਾਦਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਟਕਸਾਲੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਹੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਈ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਸੁਧਤਾ ਜਾਂ ਅਸੁਧਤਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਟਕਸਾਲੀ ਰੂਪ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਟਕਸਾਲੀ ਰੂਪ ਦੀ ਥਾਂ ਉਪ-ਭਾਸ਼ਾਈ ਰੰਗ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਲੁੜੀਂਦੀ ਪਰਬੰਧਕੀ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਤਿਆਰ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਹਾਲੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹੋ ਸਕੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਹੀ ਅਪਣਾ ਲੈਣੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਲੁੜੀਂਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਅਜ ਤਕ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੱਧੇ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਹੀ ਲਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੁੜੀਂਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਸਾਡੇ ਲੋਕ-ਸਾਹਿਤ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਨਪੜ੍ਹ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਾਧਨਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੇਡੀਓ, ਟੈਲੀਵੀਯਨ ਅਤੇ ਸਮਾਚਾਰ ਪੱਤਰਾਂ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਗਰੀਬ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ੁਮੇਵਾਰੀ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਵਪੱਖੀ ਉੱਨਤੀ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਨੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕਾਈ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਲਈ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ੁਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੋਰਸ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਇਸੇ ਜ਼ੁਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਨੇ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਸੱਟਡੀਜ਼ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ, ਪਟਿਆਲਾ, ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ 'ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ', ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਪੰਜਾਬੀ-ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿਭਾਗ ਖਾਸ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਅਧਿਐਨ 'ਤੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਣਤਰ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਪਰਚਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਅਜ ਤਕ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸਾਰੀ ਖੋਜ ਵਿਚੋਂ 'ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਣਤਰ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖੋਜ ਪੰਜ ਫੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖੋਜ ਇੰਨੀ ਪਰਧਾਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ ਬੱਲੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਜੋ ਦੋ ਚਾਰ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਅਜ ਤਕ ਕੋਈ ਸੈਮੀਨਾਰ ਨਿਰੋਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਬਾਰੇ ਕਰਵਾਇਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਵੀ ਰਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਨਿਰੋਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਖੋਜ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਵਧੇਰੇ ਲੋੜ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਖੋਜ ਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ

ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਏੜ ਵਿਚੋਂ
 ਇਨਸਾਨ ਨੁਲਾਰਾ ਲੱਭਦਾ ਏ
 ਇਕ ਪਿਆਰ ਵਿਲੇ ਜਮਾਇਆ ਏ,
 ਜੋ ਅਕਾਸ਼ ਉਡਾਰੀਆਂ ਤਰਦਾ ਏ
 ਇਨਸਾਨ ਮੁੱਢਲੇ ਦਾੜੇ ਤਾਂ
 ਇਕ ਜਿਉਂਦਾ ਕਥਰ ਸਤਾਨ ਹੀ ਏ
 ਸਮਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਝੁੱਕਾ
 ਜੱਤ ਰੰਗੀਆਂ ਘੀਘਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਏ
 ਪਿਆਰ ਏ ਮਾਰੇ ਤੇ ਸੁਣਾਈ
 ਚਿਤਾਂ ਏ ਨੇ ਉਮਰਾਂ "ਆਪਣੀ" ਤਾਜ ਵਿੱਚ
 ਜਿਵੇਂ ਰਾੜੇ ਨੇ ਕੰਨੀ ਸੁੰਦਰਾਂ ਪਾਈਆਂ
 ਅੰਦਰੂਨੀ ਕੁਸੁਤੀਆਂ ਏ ਜਾਨ ਵਿੱਚ
 ਪਰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ
 ਕਰਦੀ ਏ ਕਾਫ਼, ਖਦਾਓਂ ਵਿੱਚ
 ਰੁਲਾ ਏਦੀ ਤੇ, ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ
 ਰੋਣੀ ਨੂੰ ਵਿਲਕਦੇ, ਮਾਝੂਸ ਕੇ ਨਿਸਾਖਾਂ ਵਿੱਚ
 ਖੜਕੇ ਇਨਸਾਨੀ ਤੌਮ ਏ ਰਾਹਨੁਮਾ
 ਅਸਾਂ ਕੀ ਸੀਤਾ ਤੇ ਕੀ ਇੱਤਾ ਏ
 ਕੀ ਕੁਇਆ ਤੇ ਕੀ ਪੌਇਆ ਏ
 ਕੀ ਖਟਿਆ ਤੇ ਕੀ ਧੌਇਆ ਏ
 ਚਾਂਕੇ ਨੈਣਾਂ ਵਾਲੀਏ ਮਾਝੂਜ ਜਵਾਨੀਏ,
 ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਜੁਗ ਵੀ ਸਕ ਨਾ ਕਾ
 ਪਰ ਜੀਵੇ
 ਜਿੰਦਗੀ ਏ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਘੱਟਾ ਹਲੇਰੀ ਪਣੀ ਹੁੰਦੀ ਏ
 ਤੇ ਮੇਰੀ ਘਬਰਾਹਟ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਏ
 ਤੇ ਇਹ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਕਸਮਕਸ
 ਦਿਨ ਕਦਿਨ ਘਨੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਏ
 ਤੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਪੈਰ
 ਲੋਚਦਾ ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨਿਲਾਉਣ ਨੂੰ
 ਕੁਝ ਨਿੱਖਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਿਖਲਾਉਣ ਨੂੰ
 ਤੇ ਇਸੇ ਨਿੱਲ ਝੁੱਲ ਵਿੱਚ, ਝੁੱਪ ਰਖੀਤੇ
 ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਰਲੇ ਜਾਣ ਨੂੰ.

14 ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸ਼ਾਇਦ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਭਾਗ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ੁਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਦੇ ਨਾਂ ਥੱਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਰਡਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਰਡਾਂ ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉਨਤੀ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਦੀ ਜੋਖ ਪਰਖ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਕਮੇਟੀਆਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਅਗਾਂਹ ਕਦਮ ਪੁਟਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵਲੋਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉਨਤੀ ਲਈ ਖਰਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਥਲ ਰਹੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਡਾਕਟਰ ਐਮ.ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਅਤੇ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਲਗਦਾ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੂੜੇ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਜ ਤਕ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਦਿਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਸਾਰੂ ਸੁਝਾ 'ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਹੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਸਰਬੰਗੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਕਰਨ (ਤਿੰਨ ਜਿਲਦਾਂ ਵਿਚ) ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨਸੂਬਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਨਸੂਬੇ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਲੀਕੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਲਈ ਦੋ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ (ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ) ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਛਾਪੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਨੇ। ਇਹ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਵ ਸਬੰਧਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਸਬੰਧੀ ਲੁੜੀਂਦੀ ਖੋਜ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਾਫੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ (ਇਹ ਕਾਰਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਦਸ ਸਕਦੇ ਨੇ) ਸਰਬੰਗੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਮਨਸੂਬੇ ਧਰੋ ਧਰਾਏ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਵਾਧੂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਟ੍ਰੇਡ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਸਬੰਧੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵਤੀਰੇ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਸਲਾ ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਆਦਿ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਖੁਕਾਅ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਵਲ ਹੀ ਹੈ। ਨਿਰੋਲ ਭਾਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਖੋਜ ਵਲ ਇਹਨਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਅਦਾਰੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਵੀਂ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾ ਸਕੇ। ਇਥੇ ਇਹ ਵਰਣਨ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਮਨਾਈ ਗਈ ਸਿਲਵਰ ਜੁਬਲੀ ਸਮੇਂ ਹਫਤਾ ਭਰ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਵੀ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਇਹੋ ਹਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਇਹ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਕਾਡਮੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਲੁੜੀਂਦੀ ਉੱਨਤੀ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ।

ਬੰਨਦਰ ਸਚਿਤ ਮੇਧ ਵਿਖੇ

੦ ਅਸੀਂ ਲੇਖਕ ਵੀਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਠੀਵਿਉ ਲਈ ਕੇਵਲ ਵਤੋਂ ਦੂਰ ਦੇ ਸਿਰਨਾਂਵੇ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਾਂ ਕਿ ਪੜ੍ਹੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਆਕਰਤੀ ਨੂੰ।

੦ ਅਸੀਂ ਪਾਠਕ ਤੋਸ਼ਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਿਸ਼ੁਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵਤੋਂ ਦੂਰ ਦਾ ਤੋ ਸਾਲ ਦਾ 10 ਡਾਲਰ ਦੀ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਲਿਖੀਆਂ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਕ ਮੁਫਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

1. ਤੋਨੇ ਰੰਗੀ ਸੜਕ - ਲੇਖਕ, ਸਾਧੂ
 2. ਚਾਹੋਂ ਆਇਆ ਆਦਮੀ - ਲੇਖਕ, ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ
- ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਲ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਹੀ ਤੋਵੇਗੀ।

ਸੂਚਨਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਕਲਚਰਲ ਅੈਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਸਹੀ ਇੰਡੀਆ ਆਰਟਸ ਕਲੱਬ ਤੇ ਕਲਾ ਮੰਦਰ ਰਲ ਕੇ 4 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਤੇਵਿਤ ਥਾਂ-ਸਨ ਸਕੂਲ ਵਿਖੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮਨਾ ਕੇ ਹਨ। ਤੋਰ ਜਾਣ-ਕਾਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸੂਮਲ ਨੂੰ 327-6461 ਤੇ ਫੋਨ ਕਰੋ।

Elite Tailors

ਈਲਾਈਟ ਟੇਲਰਜ਼

ਆਦਮੀਆਂ ਅਤੇ ਲੜਕਿਆਂ ਦੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰੈਡੀਮੇਡ ਕਪੜੇ ਗਰਮ ਅਤੇ ਵੈਲਵਟ ਦੇ ਸੁਟ, ਜੈਕਟਾਂ, ਖੁਲੀ ਮੋਹਰੀ ਦੀਆਂ ਪੈਂਟਾਂ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬੁਟ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸ਼ੋਅ ਰੂਮ 'ਚ ਆਓ

WE CARRY GOOD SELECTION OF MEN'S SUITS, JACKETS PANTS, SHIRTS, SHOES BOYS PANTS & SUITS. ALSO

Ladies Velvet Jackets Pants Blouses

WE CARRY UNIFORMS FOR SOCCER, FIELD HOCKEY, BASEBALL & FOOTBALL

ਦੁਬਾਰਨ ਦਿਓ ਜਾਂ ਫੁਨ ਕਰੋ

ELITE TAILORS
4219 MAIN STREET

PHONE: 872-2276 [AT 26TH AVE.]
[NEXT TO VANCITY]

**FOR YOUR
INSURANCE
NEEDS:**

SUCH AS —

- * AUTO INSURANCE
- * BUSINESS
- * COMMERCIAL
- * HOME OWNERS
- * TRAVEL INSURANCE

BALDEV SANGRA
BUS: (604) 321-4125
RES: (604) 887-7711
PAGER: 7648
RES: 325-5857

ਹਰ ਪਕਾਰ ਦੇ ਬੀਮੇ ਜਿਵੇਂ ਕਾਰ, ਟ੍ਰੱਕ, ਮਕਾਨ ਅਤੇ ਕੈਂਪਰ ਆਦਿ ਲਈ ਸ਼ਾਡੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ।

W. H. Gallagher Ltd.

5186 VICTORIA DR.
VANCOUVER, B.C. V5P 3V2

If you are looking for

* Quality

* Quality

* Price

* After sale service when buying your car contact

KELLY SINGH NAGI

ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰ ਖ਼ਰੀਦਣੀ

ਜਾਂ ਟਰੇਡ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ

ਖ਼ਰੀਦਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਨਾਗੀ

ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਫੋਨ ਕਰੋ।

Office

521-7731

RES. 526-6959

**WESTMINSTER
CHEVROLET-
OLDSMOBILE**

12 th Ave. at Queens Ave
New West Minster

GOYAL TRAVEL

4152 Fraser St.

Vancouver, B.C.

Tel:

[604] 872-7658

WE OFFER THE CHEAPEST FARES TO

. India . Pakistan .

. Nairobi . Dareselam .

SPECIAL FARES FROM SEATTLE TO LONDON-

One way or Return

4 Offices in India to serve you:

New Delhi . Jullundur

. Moga Jagroan .

ਚੀਟ ਡੈਨ ਜਾਰਜ

ਅਨੁਵਾਦ ਤੇ ਜਾਣ ਪਛਾਣ:
ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ

ਚੀਟ ਡੈਨ ਜਾਰਜ, ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਠੇਡੇ ਇੰਡੀਅਨਜ਼ ਦੇ ਇਕ ਕਵੀ "ਕੋ - ਸੈਲਿਸ" 'ਚ ਉੱਤਰੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਰੀਜਰਵ ਵਿੱਚ 1899 ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ।

ਬਚਪਨ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ। ਸਮੁੰਦਰ ਗਾਏ, ਮੱਛੀਆਂ ਫੜੀਆਂ, ਖੈਰੀਆਂ ਤੋੜੀਆਂ ਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਟੰਗਾਂ ਦੇ ਹੁਨਰ ਸਿਖੇ। ਸੋਝਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਸੇਂਟ ਪਾਲ ਬੋਰਡਿੰਗ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ। ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੱਟ ਤੇ ਮਾਂਝੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਥੇ ਉਹ 1947 ਤੱਕ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ। ਅਗਲੇ ਦਸੰਬਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਤਰਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰੀਜਰਵ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਆਹੁਦੇ ਤੇ ਉਹ ਘਾਗਾਂ ਸਾਲ ਟਿਕਿਆ ਰਿਹਾ। 1960 ਵਿੱਚ ਉਹ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਦੀਆਂ ਦੁਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ, ਜਿਥੇ ਉਸਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਟਿਕਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟੀ। ਉਸਨੇ 25 ਟੀ. ਵੀ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਰੇਡੀਓ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਰਮਕਿਆ, ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਚਲਾਰੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਉਤਰਿਆ।

ਵਾਇਟ ਡਿਜ਼ਨੀ ਦੀ ਫਿਲਮ "HOW TO BREAK A QUARTER HORSE" ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਇਹ ਫਿਲਮ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਬਣੀ। "LITTLE BIG MAN" ਵਿੱਚ ਵੀ ਆ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਕਰਨ ਕਰਨ ਅਮਰੀਕੀ ਇਨਾਮ ਲਈ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ।

ਡੈਨ ਜਾਰਜ 81 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੇਡੀਓ, ਟੀ. ਵੀ., ਫਿਲਮਾਂ, ਸਟੇਜ ਅਤੇ ਲੈਕਚਰਾਂ ਦੇ ਨਾਤੇ ਇਕ ਮਜ਼ਹੂਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ।

"MY HEART SOARS" ਉਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ "ਉਰਾਬ ਦੀ ਉਡਾਣ" ਦੇ ਨਾਂ ਥੱਲੇ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀ ਦਿਨੀਂ ਛਾਪਿਆ ਹੈ। ਨਿਮਨ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਉਸੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਅਮਰ - ਸ਼ਕਤੀ !

ਓ ਅਮਰ-ਸ਼ਕਤੀ !
ਮੈਂਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ
ਤਾਰਤ ਬਖਸ਼ !
ਮੈਂਨੂੰ,
ਆਪਣੇ,
ਉਗਰਵੇ ਨਾਲ ਜੁੜਵ ਦੇ !
ਮੈਂਨੂੰ
ਆਪਣੇ,
ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਨਾਲ
ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਵ ਦੇ !
ਮੈਂ
ਨਵੇਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ,
ਕਦਮ ਸਿਲਾ ਕੇ,
ਚਲਵ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 'ਚ ਹਾਂ !

ਪੁਰਾਤਨ 'ਅਸਮਾਨੀ ਪਰਿਵੇ' ਵਾਂਗ
ਮੈਂ
ਸਾਗਰ 'ਚੋਂ
ਦੁਬਾਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵਾਂ !
ਮੈਂ
ਚਿੱਟੀ ਚੰਗੜੀ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ
ਹਥਿਆਰ ਖੋਹ,
ਆਪਣਾ ਗਿਆਨ,
ਆਪਣਾ ਹੁਨਰ,
ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਾਂ !
ਨਵੇਂ
ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਸੰਦਾਂ ਸੰਗ,
ਨਵੀਂ ਕੌਮ ਦਾ
ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਾਂ !
ਤਾਂ ਕਿ
ਮੇਰੀ ਕੌਮ,

ਮਾਣ ਦਾ ਹੋਰ,
ਹਾਸਿਲ ਕਰੇ !
ਮੈਂ ਚਾਹਾਂਗਾ,
ਸਾਡੇ ਲੁਫ਼ਾ,
ਸਾਡੇ ਸਰਦਾਰ,
ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਕਨੂੰਨ-ਘਰਾਂ 'ਚ ਬੈਠ,
ਹਾਜ਼ ਕਰਨ !
ਗਿਆਨ ਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ
ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਦਾ
ਮਾਣ ਕਰੋ !

0 0 0

ਆਪਣੇ ਪੋਤੇ ਨੂੰ !

..... ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੁੱਤੀਆਂ
ਚਲਦਿਆਂ ਘਸ ਕਾਂਟੀਆਂ ਹਨ,
ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਕਦਮਾਂ ਦੀ,
ਪਹਿਚਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ !

ਕਾਸ਼ !
ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਮੈਂ ਜੇ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਵਾਂ !
ਤੂੰ
ਬੜੀ ਸੰਗਠੀ ਕੌਮ 'ਤੇ ਹੈ !

ਆਪਾਂ,
ਬੁੱਝ-ਬਾਘ,
ਗਾਹਾਂ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਹਾਂ !
ਆਪਾਂ
ਹਮੇਸ਼ਾਂ,
ਸਾਥੀਆਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ
ਬਿਤਾਇਆ ਹੈ !
ਤੇ
ਸਾਥੀਆਂ ਵਾਲਾ,
ਵੱਡੀਆ,
ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ !

ਜਿਵੇਂ
ਕੋਈ ਨਈ
ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਗਲ ਵਿੱਚ
ਮਜ਼ਹੂਰ ਬਣਨਾਂ ਦੀ
ਵੱਖੀ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਹੈ -
ਤੇ
ਸੁੱਖ ਜਾਂਦੇ
ਹਿਰਨ ਦੇ ਸਾਥ ਤੁਰਦੀ ਹੈ -
ਤੂੰ ਵੀ,
ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦੇ

ਗਾਹਾਂ ਤੇ ਤੁਰੀ !
ਇਹ ਗਾਹ
ਪਰੇਰੇ ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਹਨ,
ਭਰੋਸੇ ਭੋਗ
ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਹਨ !
ਤੇਰੇ ਕੋਲ
ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਹੈ !
ਪਰ ਚੰਗਿਆਈ ਦਾ ਥੋੜਾ ਵੀ,
ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ !

ਬੁਝਿਆਈ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਵੀ
ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ !
... ..

ਤੁਰੇ ਕੱਦਮਾਂ 'ਚ
ਚਿੰਤਨ ਦੇ,
ਬੀਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
ਅਕਾਸ਼,
ਧਰਤੀ 'ਤੇ
ਨਵੇਂ ਰੰਗ
ਭਰਦਾ ਹੈ !

ਮੀਂਹ ਤੇ ਬਾਅਦ,
ਘਾਹ,
ਤਰਭਤਾ ਤੇ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ !

ਪੁੰਦ -
ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਉਹੋ ਖੜੋਦੀ ਹੈ !
ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਉਗਮਦੀ ਹੈ !!
... ..

ਜੇ ਤੂੰ ਨੂੰ,
ਚਿੱਟੀ ਕਮੜੀ ਦੀ ਰੰਗਤ
ਦਿੱਸੀ ਲੱਗੀ -
ਤੇ ਤੂੰ,
ਉਸਦੇ ਗਾਹੀ ਤੁਰਿਆ -

ਉਹ ਗਾਹਾਂ ਤੇ,
ਮਾਨਨਥੀ ਹੋਵੇਗਾ !

ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਣੀ,
ਸੁਖੇਪੀਜ 'ਚ ਪਵੇਗਾ -
ਜੇ ਤੂੰ ਨੂੰ

ਪਰੇਰਾਂ ਵਾਂਗ ਡਰਾਵੇਗੀ !

ਇਸ ਯਾਦਨ ਧਰਤ ਤੇ
ਅਗਮ ਕਰੀ,
ਤੇ
ਦੰਗੀਆਂ ਟੁਹਾਂ ਬਣੀ, ਵੇਦਨ !

ਤੇਰੇ ਕੋਲ
ਬੁੱਝ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੈ
ਤੇ
ਪਰਖ ਵਾਲੀ ਅੱਖ ਹੈ !
... ..

ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ -
ਮਹਿਬੂਬ ਸਮਝੀ !
ਸ਼ਾਡੀ ਕੌਮ ਦਾ ਸਜੀਵ,
ਤੂ ਤ ਵੱਲ ਪਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ !

ਜਿਉਂਦਾ,
ਕੇਡਾ ਦੰਗਾ ਹੈ !
ਮਰਨਾਂ,
ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ,
ਦੰਗੇਰਾ ਹੈ !
ਇਹ, ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ !!!

o o o

ਰੋਈ ਦਾ ਫੁੱਕ

ਗੁਰਮੀਤ ਪਠਾਹੀ

ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਹੁਮ ਸੀ, ਭੇਜਿਆਂ ਦਾ ਆਤੁ ਸਾਹੀ ਵਿਹਾੜੀ ਦਾ ਥੱਕਾ ਫੁੱਕਾ, ਸੱਟਾਂ ਦੇ
ਬੋਝਾਂ ਕੱਚੇ ਦੀਆਂ ਸਾਹਾਂ ਖਾਂਦਾ, ਖਿੜਿਆ ਤੁੜਿਆ, ਅਲਾਵੀ ਮੰਜੀ ਤੇ ਇਉਂ ਆ ਤਿੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮੁੜ
ਉੱਠੇ ਹੀ ਨਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ।

ਸੱਟਾਂ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਿਆ, ਸੱਟਾਂ ਪੁੱਤਾ ਦਾ ਪਿਉ ਆਤੁ, ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ
ਵਹ ਕੇ ਰੋਣਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਪੁੱਤਾਂ, ਜਿੰਨਾ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਵਰਨ ਲਈ ਉਸ ਸਾਹਾਂ ਅੱਗੇ ਨੌਕ ਰਗੜਿਆ ਸੀ, ਥੰਕਾਂ
ਦੇ ਗੱਠੇ ਕੱਚੇ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਹਾਠੇ ਪਾਏ ਸਨ, ਸੁੱਤੇ ਅੰਨਿ ਕੋਰ ਕੋਰ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁੱਚੀ ਯਾਇਆ ਸੀ
ਤੇ ਆਪ ਚੁੜਾਪੇ 'ਚ ਹੱਠ ਭੁਲਾਏ ਲਈ, ਰੋਈ ਤੋਂ ਸੁਆਥ ਲੈ ਚੈਠਾ ਸੀ।

ਅੱਠੇ ਆਤੁ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੱਟਾਂ ਪੁੱਤਾਂ ਦਾ ਪਿਉ ਹੈ।
ਫਿਰ ਵੀ ਡੰਗ ਦੀ ਡੰਗ ਰੋਈ ਤੋਂ ਵੀ ਆਤੁ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਅੰਨਿ ਭਾਨਾ ਹੀ ਚੰਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਹੀ ਉਮਰ
ਫੜਾ ਛਾਂਟੇ ਹਿਰਾ ਤੇ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ 50 ਰੁਪੈ ਮਹੀਨਾ ਚੁੜਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾੜ ਜਾਵੇ ਚਾਹੇ ਸੋਫ,
ਉਹਨੂੰ ਫਿੱਕੀ ਮਹੀਨੀ ਸਰਕਾਰੋਂ ਡਾਕਖਾਨੇ ਰਾਹੀਂ ਮਨੀਆਰਡਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਇਕ ਉਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਰੋਈ
ਦੇ ਕੋ ਫੁੱਕਾਂ ਲਈ ਸਾਹਾ ਸੁਠਾ ਵਿਹਾੜ ਪਾਠੀ ਕੇ ਪੁਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਪੱਠਾ ਦੱਥਾ ਵਰਨਾ ਪੈਂਦੇ ਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਹਾੜਾ ਉਹ ਰੋਈ
ਦੌਰ ਨਾਲ ਦੇਂਦੇ ਆ। ਜੀ ਆਇਆ ਤਾਂ ਚਾਰ ਫੁੱਠੇ ਗੰਠੇ ਅਚਾਰ ਨਾਲ ਹੱਥ ਧਰ ਤੇ ਜਾਂ ਕੋ ਮੰਨੀਆਂ ਸਾਹਦਾ ਥੋਥਾ
ਜਾਂ ਗੁੜ ਦੀ ਥੋਥੀ ਉੱਤੇ ਧਰ ਕੇ ਅੱਥੇ ਸਾਹ ਘੱਤੀਆ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਜਿਉਣ ਨਾਲੋਂ ਤੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੀ ਚੰਗੀ।

ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਾਦ ਆਇਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਵੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੈਂਚਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਅੱਗੇ
ਨਿਰਮਾਸ਼ਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਟਰਿਆਈ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਅਮਰੂ ਪੈਂਚ
ਦੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਹਿਰਿਆਂ 'ਚੋਂ ਆਖੀ-ਸੱਠ, ਤਾਇਆ! "ਜੈਂਦੇ ਕੀ ਯੋਝਾਰ ਖੁੱਠੇ ਕੀ ਬੁੜਿਆ ਸੀ ਤੇਰਾ, ਜੰਮ ਜੰਮ ਧਰ
ਤੇ, ਪਾਠ੍ਹੇ-ਪੋਝੇ, ਵਿਆਹੋ-ਵਠੇ, ਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਡੰਗ ਸਾਹ ਤੈਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦੇ ਗੇ।" ਉਹ ਹਾਲੀ ਤੌਰ ਨਹੀਂ ਚੁਲਾ ਸਕਿਆ।
ਉਹਨੂੰ ਸੋਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੂ ਪੈਂਚ ਨੇ ਉਹਦੀ ਗੱਦੀ ਖੁੱਦੀ ਵੀ ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਠੋਠ ਫਿੱਕੀ ਹੈ। ਲੇਖ ਤਾਲੇ ਮਿੰਨਤਾਂ
ਵਰਨ ਤੇ ਵੀ ਉਹਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਈ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੈਂਚਾਂ ਉੱਤੇ
ਇਹੀ ਚਿਹਰਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਜਾਣਦਿਆਂ ਚੁੱਠਦਿਆਂ ਨੇ ਵੀ, ਕਿ ਉਹ ਰੋਈ ਤੋਂ ਚੁੱਥਾ ਮਰਦੇ, ਉਹਦੀ ਕੋਈ ਮੱਦਰ ਨਹੀਂ
ਸੀ ਕੀਤੀ।

ਮਨ ਦੀਆਂ ਉਨਤਰਾਂ ਚੁੜਤਰਾਂ 'ਚ ਉਹਨੂੰ ਚੰਨੇ ਦੀ ਯਾਰ ਆ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਤੋਰਾ
ਭਰਕੇ ਵੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸੁਹਾਗੀਏ! ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਤੂੰ ਨਾਂ ਮਾਰੀ, ਚਲ ਤੋਊ, ਵੇਵੇਂ ਤੱਠੇ ਹੱਠੇ ਰਗੜਾਉਂਦੇ
ਗੱਦੀ ਦੇ ਅੱਥੇ ਸੇਖੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਆਸਰਾ ਤਾਂ ਗੱਦੀ ਦੇ ਚੰਦੇ ਨੂੰ। ਤੈਨੂੰ ਨਰਕਾਂ-ਸੁਠਾਂ 'ਚ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਚੰਗਈ ਤਾਂ ਤੂੰ
ਸੁਠਾਂ 'ਚ ਹੀ ਤੋਊ, ਮੈਨੂੰ ਪੱਕਾ ਖਰੀਨ ਆ, ਕਿੱਤੀ ਚੰਗੀ ਸੀ ਤੂੰ ' ਚੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਨ
ਵਿਹਾੜੇ ਕੀ ਭਾਣਾ ਚੀਤਦਾ? ਜਾਹ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਜੇ ਤੂੰ ਸਾਹੀ ਉਮਰ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਰਾਉਣਾ ਤਾਂ ਲੜ ਹੀ ਕਿਉਂ
ਲੱਗੀ ਸੀ ' ਅਤੇ ਬੁੜੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਈ ਗਲਾਂ ਘਾਰ ਕਰਕੇ ਉਹਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਚਿੱਜ ਗਈਆਂ।

ਤਿੱਤਰ ਖੰਭੀ ਜਿਹੀ ਤੇ ਗਈ ਸੀ। ਪੱਠੇ ਵੱਲੋਂ ਹਦਾ ਦਾ ਬੁਲਾ ਆਇਆ ਤੇ
ਉਹਦਾ ਮਨ ਕੁਝ ਸਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੀ ਅੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਅਥਰੂ ਵਗਣ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਮਨ ਹੋਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।
ਉਹ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਉਠਿਆ. ਘੜੀ 'ਚੋਂ ਵੁਠੇ ਨਾਲ ਪਾਈ ਰਹਿਆ ਤੇ ਪੀਣ ਲੱਗਾ। ਕੋਸੇ ਖਾਰੇ ਪਾਈ ਦਾ ਸੁਆਦ
ਲੱਖ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਘੁੱਟ ਉਸ ਸੰਘੇ ਥੱਲੇ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਚੁੱਥੇ ਫਿੱਕੇ ਉਹਦੇ ਸੀਨੇ ਇਹ ਪਾਈ
ਦਾ ਘੁੱਟ ਤੀਰ ਵਾਂਗਰ ਲੱਗਾ। ਉਹਦਾ ਜੀ ਕੀਤਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ੇ ਦੀ ਤਿੱਤਰ ਉਹਨੂੰ ਕਿੱਤੇ ਥਿਆ ਕੇ। ਸੋਢਦਿਆਂ ਹੀ
ਅੰਨੇ ਗਲਾਂ ਦੀ ਆਖੀ ਗੱਲ ਉਹਨੂੰ ਯਾਰ ਆਈ 50 ਰੁਪੈ ਥੋੜ੍ਹੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੇ ਜਈ, ਚੰਗਾ ਡੰਗ ਹੱਥ ਜਾਂਦੇ, ਪਉਠਾ
ਲੈ ਆਈਦਾ ਅੱਠ ਠਠੇ ਪੰਦਰੀ, ਤਿੱਤਰ ਲਾ ਲਈਦਾ ਅੱਠ ਆਥਈ, ਚੰਗੀ ਗਤ ਲੇਖ ਜਾਂਦੀ ਆ। "ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਅੰਨੇ
ਤਾਨੇ ਨਾਲ ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਈਰਖਾ ਜਾਗੀ। ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਖੋਟੀ ਕੋਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਉਹ ਅੱਥੇ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ, ਚੋੜਿਆਂ ਤੇ ਹੱਥ ਹੱਥ, ਨਾ ਚਾਰੀਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਵੀ
ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਮੱਠਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਹੋ ਤੁਰਿਆ। ਚਲ ਤੋਊ ਤੂੰ ਪਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ ਚਹਿਲੇ, ਬਹੁ ਰੋਈ ਪਕਾਉਂਦੀ
ਹੋਈ ਤਾਂ ਤੱਤੀ ਤੱਤੀ ਖਾ ਲਊ; ਸੁੱਕੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਨਿੱਤ ਫਿੱਕੇ ਈ ਦੁਖਦਾ ਗੱਦੀਏ। ਉਸ ਕੋਲਿਆ।
ਗਾਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਧਰਮੀ ਮਹਾਸਫ ਮਿਲ ਪਈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਵੀ ਦਾਠ ਫਿੱਕੇ ਗਏ
ਦਈ। ਕਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਫਿਰਦੀ ਤੀ, ਹੱਥ ਈ ਜਾਣਦੇ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਚੁਲਾਇਆਂ ਹੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੇਖ ਗਿਆ।

ਪਰ 'ਚ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਵੱਡੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪਾਹੀ ਕਿਸਨੇ ਨੂੰ ਸੈਨਤ ਨਾਨ'ਮਾਗਜ਼' ਆਖ ਉਹਦੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮਹੰਤ ਦੀ ਚੁੱਖ ਸਾਂਦ ਪੁੱਛਦਾ, ਤਰੀ ਪੁਲੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਅਗਲਾ ਮੋੜ ਸੁੜ, ਮੱਠਿਆਂ ਦੇ ਉਹ ਅੱਗੇ ਆ ਖੜੋਇਆ।

ਮੱਠਿਆਂ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਕਾਲੂ ਪੂਛ ਮਾਰਦਾ ਉਹਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਆ ਵਿੰਚਿਆਂ, ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਪੁਛਕਾਰਦਾ, ਆਤ ਕਰਦਾ, ਖੰਘਦਾ ਖੰਘਦਾ ਘਰ ਦੀ ਦਿਹਲੀਜ਼ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਵਿਚਕੇ ਵੜਦਿਆਂ ਉਹ ਜਾਣ ਉੱਠ ਕੇ ਖੰਘਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਥਰੂ ਪੱਲਾ ਕਰ ਲਵੇ, ਉਸ ਅਗਾਂਹ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ, ਪਾਹੀ ਦੀ ਥਰੂ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਸੁਫ਼ੂਰੀ ਹੋਈ, ਜੋਹ ਤੇ ਰੋਟੀਆਂ ਆਹ ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਲ ਕੈਂਠੇ ਨਿਆਏ ਗੁਬਮ ਗੁੱਥਾ ਤੇ ਰੇ ਸੀ। ਇਹ ਸੋਚਕੇ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਰੋਟੀ ਲੈ ਠੇਡੀ ਘਰੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਉਹ ਸੁੜ ਖੰਘਾਰ ਕੇ ਕੋਲਿਆ: -

"ਥਰੂ, ਰੋਟੀ ਪੱਕਾਈ ਖੁੱਤ, ਤੇ ਦੀਵੇ ਦੀ ਮੱਠੀ ਮੱਠੀ ਲੋਏ ਉਸ ਵੇਖਿਆ, ਥਰੂ ਪੱਲਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਅੱਥੇ ਤੇ ਤਿਉੜੀਆਂ ਪਾਈ, ਮੂੰਹ ਕੋੜ ਪਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਰੋਟੀਆਂ ਪਕਾਉਂਦੀ ਰਹੀ।

"ਪੁੱਤ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਤੀ ਮਿਲਜ਼, ਤਬੀਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਠੀਕ, ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਂਝਰੇ ਆ ਗਿਆ" ਗੱਲ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਤੋਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਝੁਲਸ ਲੈਣ ਵੇ, ਵਿਚੇ ਆਪਣਾ ਸਿਆਪਾ ਖੜਾ ਕਰਤਾ, ਚੰਦਾ ਖੋੜਾ ਰਮਾਣ ਕਰਦੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰੇ ਹੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆਉਣੈ।" ਕੋਲ ਉਹਦੇ ਆਣ ਅੱਥੇ ਫੁੱਕੇ। ਪਲ ਦੀ ਪਲ ਤਾਂ ਉਹ ਥਾਂਏ ਖੜੋਤਾ ਗਿ ਗਿਆ।

ਕਾਲੂ ਉਹਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵਸਾਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਲੂ ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹਾੜੀ ਦੀ ਇਕ ਚੁਰਕੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਮੱਠਿਆਂ ਦੀ ਥਰੂ ਤੋਂ ਕਾਲੂ ਵਾਂਗ ਰੋਟੀ ਦਾ ਫੁੱਕ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਤੇ ਕਾਲੂ ਦਾ ਫੁੱਕ ਹੀ ਕੀ ਹੈ ?

ਇਹ ਸੋਚਕੇ ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਸਾਰੀ ਵੱਡੀਆਂ ਖਈ ਰੋਸ ਜਾਗਿਆ। ਥਰੂ ਤਾਂ ਰੋਸ ਮੱਠਿਆਂ ਦੀ ਥਰੂ ਨਾਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਉਹਨੂੰ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਵਰਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਜੀ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਉਹ ਪਾਹੀ ਦੀ ਥਰੂ ਦਾ ਗਲ ਘੁੱਟ ਗੁੱਟੇ, ਉਹਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣੇ ਜਾਂ ਉਹਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦੇਣੇ, ਪਰ ਅਰਾਮ ਹੀ ਇਹ ਆਖ, " ਚੰਗਾ ਪੁੱਤ ਮੇਰਾ ਹਿੱਸਾ ਅੱਜ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਾ ਦੇਣੀ।" ਆਪਣਾ ਫੁੱਕਾ ਕੋਠੇ ਮਾਰ, ਸਿਰ ਨੂੰ ਬੇ-ਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਝਟਕਦਿਆਂ, ਉਹ ਸੌਂਤੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੱਠਿਆਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਨੱਸ ਤੁਰਿਆ ਜਿਵੇਂ ਪਾਹੀ ਦੀ ਥਰੂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਬੰਨ ਲੈਣਾ ਤੋਂ ਵੇ।

੦ ੦ ੦

S&S Insurance SERVICES

(FORMERLY KINGSGATE INSURANCE)

6679 MAIN STREET - 2nd FLOOR (at 51st. Ave)

VANCOUVER, B.C.

TEL: 324-2311

GET YOUR

AND HOME INSURANCE

ਕਾਰਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਵੈਨਾਂ ਦੀ ਇਨਸ਼ੁਰੈਂਸ ਦੇ ਲਈ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਦਫਤਰ ਆਓ ਅਤੇ ਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਚੋ। ਚੰਗੀ ਸਰਵਿਸ ਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਸਲਾਹ ਹਾਸਲ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਸਬੰਧੀ ਆਪ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵੀ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਾਂਗੇ।

- Enquire about Added Autoplan Protection Benefits from us:
- *UNDER INSURED MOTORIST PROTECTION
 - *INCOME REPLACEMENT
 - *LOSS OF USE
 - *FREE AUTOPLAN MOTORIST KIT

Income Tax Services also available

ਨਿਰੋਲ

ਅਸੀਂ ਇਸ ਅੰਕ 'ਤੇ' ਦੁਤੋਂ ਦੂਰ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਕਾਲਮ 'ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ' ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਿਰਫ ਖਬਰਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਖੋਸ਼ ਕਹਿਣਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਵੇਖਣ ਘਾਟ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਘਾਟੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ, ਸਾਨੂੰ ਲਿਖ ਤੇਜ਼। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਘਾਟੇ ਆਏ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸੰਪਾਦਕ

੦੦

ਜਿੰਨ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਲੈਤਨਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਤਾਰਤੀ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।
੨੪ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਵਿੱਤਮੰਗਿਆ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਤਾਰਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਵੈਸਤ ਕੁੜੀ (ਜਿਹੜੇ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਨ) ਉੱਪਰ ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
ਫਰਵਰੀ 12 ਨੂੰ ਲੈਤਨਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਹੋਰ ਤਾਰਤੀ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ।
ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਹ ਹੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਘਾਟੇ ਆਏ ਸੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਘਾਟੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ।
ਇਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਤਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ।
ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲਿਆਂ ਕਰ, ਨਸਲਵਾਦ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਕ ਸਵਾਲ - ਕੀ ਕੁਝ ਤੋਰੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਿਆਂ ਖਿੱਲੀ ਦੀ ਹੋਰ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਚੁੱਤ ਹਰ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਦੁਖਵੇ ਦੁਖਵੇ ਜੀਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਗੋਠੀ ਤਾਰਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ - ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੁਲਮ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਗੋਠੀ ਤਾਰਤ ਨੇ ਨਹੀਂ।
ਚੁੱਤ ਲੋਕ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਫਾਸੀ ਅਤੇ ਨਸਲਵਾਦੀ ਜਹਿਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀਆਂ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਜ਼ਰੋਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ।
ਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਰੋਬੰਦੀਆਂ ਇਕ ਹੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਰ ਸਕੀਆਂ। ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਚ ਅੱਤ ਤੇਰ ਤੋੜ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਜ਼ਰੋਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਅਤੇ ਗੈਰਕੁਦਰਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਜ਼ਰੋਬੰਦੀਆਂ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਫਰੰਟ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਤਾਂ ਘਟੇ-ਘਟ ਇਹ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ ਨਾ ਲੜਨ। ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਜ਼ਰੋਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਬੱਝੇਗਾ ਉਥੇ ਇਹ ਜ਼ਰੋਬੰਦੀਆਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਲਈ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਣ-ਗੀਆਂ

੦੦

ਸਕੂਲਮਿਸ਼ 'ਤੇ ਨਿਰਲਏ ਇੱਕ HOWE SOUND & DISTRICT ADVERTISER ਨਾਂ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ਨੇ 30 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਤਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਸਲਵਾਦ ਦੇ ਆਗ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿਰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ (ਤਾਰਤੀ) ਸਾਥੋਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਖੋਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪੱਛਮੀ ਸਤਿਅਤਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।
ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਬੱਝ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਤੇ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵਖਰੇ ਢੰਗ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਗੁੰਮਨਾਮ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ (ਤਾਰਤੀ) ਉਹ ਕੁਝ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਦੁਹਾਨੀਅਤ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਠੀਕ 'ਤੇ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਵੱਖ ਦੇਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਉਸਨੇ ਇਹ ਸਥਾਨ ਮਿੱਠ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, ਇਹ (ਤਾਰਤੀ) ਮਿੱਠ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ 'ਤੇ' ਚੰਗੀਆਂ ਲੋਕੀਆਂ ਤੇ ਸਿੱਧਾਂ।

ਇਹ 'ਤੇ' ਚੰਗੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਸਨੇ ਜਿਖਿਆ, ਅਸੀਂ 'ਲੇਅਰ ਵੈਲੀ ਕਲਿਫ (ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇਹ ਹਿੱਸਾ - ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਵਸੋਂ ਕਾਫੀ ਹੈ) ਨੂੰ ਇਹ ਵੱਖਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਜਿਥੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁੱਲ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਠਪਠ ਵਾਅਦਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕਤਰਾਈ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਸਲਦਾਰ ਦੇ ਬਿਲਾਫ ਲੜਨ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਛੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਦ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ (ਪਾਰਟੀਕਲਰ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੁਸ਼ੇ ਨੂੰ ਤਾਂਪਦਿਆਂ HOWE SOUND & DISTRICT ADVERTISER ਦੇ ਮਾਲਕ - ਸੰਪਾਦਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਅਤੇ ਤਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਗਲੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁੱਝ ਨਾਂ ਕੁੱਝ ਚੰਗਾ ਲਿਖਣੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਬਚਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਤਾਰਤੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗਈ ਤੇ ਮਾਣ ਹੀ ਜਿੱਤ ਹੈ।

0 0

ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਖਬਰ ਹੈ - ਪਹਿਲੇ ਜਾਰਜ ਵਿਖੇ ਇਹ ਤਾਰਤੀ ਯੋਰਤ ਨੇ ਆਪਣੇ 14 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਸਮੇਤ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ। ਕਾਰਨ ਘਰੇਲੂ ਝਗੜਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਨਾਂ ਕੋਈ ਖਬਰ ਬੰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਰਣੇ ਨਾਲ ਸੁਨਣ ਨਾਂ ਪੜਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਕੀ ਹੈ ?

ਇਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕਾਰਨ ਹੋਣਗੇ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਖੂਬਸ਼ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ (ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਮਰਦਾਂ ਦੀ) ਯੋਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਗੀਰ ਸੋਚ ਹੈ। ਯੋਰਤ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਕ ਦਾਸੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ, ਘਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਨਾ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸਹੀਰ ਕੁਝ ਪੂਰੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਜ ਤੱਕ ਯੋਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਜਾਗਦੀਆਂ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਦਿਲ ਵਾਲੀਆਂ ਇਨਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਸਗੋਂ ਕਾਰ, ਫਰਿਜ ਵਾਂਗ ਇਕ ਵਸਤੂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਕਰੋ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਣ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਖੂਬ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

ਇਥੋਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਯੋਰਤ ਸਾਡੇ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਸਿਰਫ ਯੋਰਤ ਘੱਟ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦਿਹਾਨਾਂ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਉਦੋਂ ਯੋਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਟੱਪਰ ਲਈ ਕੋਈ ਪਕਾ-ਉਛੀ, ਘਰ ਦੀ ਸਫਾਈ, ਕੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਨਾ ਆਦਿ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਘਰ ਦੇ ਮੁਆਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਵਿਚਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਉਹ ਅੰਤਿਮ-ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵਰਗਬਰ ਦੀ ਕਮਾਂਉ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਉਪਰ ਰੋਅਬ ਪਾ ਉਸਨੂੰ ਕੁੱਝ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਲਈ ਸਹਿਣਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕਸੂਰਦਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਚੇ ਵਿੱਚ ਘੁੱਟਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕਾਸ਼ੇ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ਦਾ ਗਾ ਸਿਰਫ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਯੋਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਾਸੀਆਂ ਵੀ ਥਾਂ ਸਾਬਣਾ ਸਮਝੀਏ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੁਆਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਠੀਕ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਮੰਨੀਏ। ਯੋਰਤਾਂ ਦੀ ਠੀਕ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਤੋੜਕੇ ਨਾਲ ਵਧਾਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਗਲਤ ਗਲ ਤੇ ਅੜੇ ਰਹਿਣਾ ਕੋਈ ਮਰਦ ਪੁੱਛ ਨਹੀਂ (ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ) ਕਰਦੇ ਪੁੱਛ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਠੀਕ ਨੂੰ ਠੀਕ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਗਲਤ ਨੂੰ ਗਲਤ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਕਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਸ਼-ਕਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਣ ਤੋਂ ਹੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਕੋ-ਇੰਜਨੀ ਵੀ ਘਟਾ ਸਕਾਂਗੇ।

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਯੋਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਾ ਹੱਲ ਖੁਦਕੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਸਿੱਟੇਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

0 0 0

ਵੀਰਮੈਤ੍ਰ

ਕੋਹ ਜਾਂਗਘਰੀ

"ਪਤਿ ਆਗੇ ਖੜੀ ਇਹਨੂੰ ਖੁੱਛ ਉਏ । ਸਾਜੀ ਜੋਰੀ ਜਿਹੀ
 ਸਗਈ ਆ ।" ਜੋਰੇ ਨੇ ਵੈਨ ਤੋਰੇ ਤੋਰੇ ਨੇ ਆਖਿਆ । ਤੇ ਪਤਿ ਗਏ ਦੇ ਉੱਚੇ
 ਵਾਂਗ ਵੈਨ 'ਚੋਂ ਉਤਰਿਆ ਤੇ ਕੱਸ ਸਟਾਪ ਤੇ ਖੜੀ ਜੋਰੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵਧਿਆ । ਕੋਰ
 ਜਾਂ ਕੇ ਵਹਿੰਦਾ, "ਗਏ" । ਜੋਰੀ ਨੇ ਵੁੱਚੇ ਪਾਸੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲਿਆ ਤੇ ਵੈ ਕਦਮ
 ਪਿਛੇ ਹੋ ਗਈ । ਪਤਿ ਨੇ ਫਿਰ ਵਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, "ਜੂ ਕੋਰ ਬੀਰ, ਜੂ ਕੋਰ
 ਕੈਸ ਕੈਨ" । ਪਤਿ ਗਏ ਵੱਖ ਹੋਰ ਵਹਿਣ ਕੱਗਾ ਜੀ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਜਵਾਬ
 ਮਿਲਿਆ, "ਕੋਰ ਆਠ, ਜੂ ਪਿੰਡ" । ਇੰਨੀ ਵੇਰ ਨੂੰ ਜੋਰੀ ਦਾ ਖੁਆਏ ਫੈਰੰਡ
 ਪੂਰ ਗਏ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਜਦੋਂ ਪਤਿ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਜੋਰੀ ਵੱਲ
 ਜੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤਿ ਜੋਰੀ ਫਟਾ ਫਟ ਵੈਨ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੋ ਤੁਰੇ ।
 ਉਪਰ ਜੋਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀ ਵੈਨ ਇਹ ਕੈਠਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਪਤਿ ਦੇ ਕੋਰ
 ਵੀ ਵੇਰ ਸੀ ਕਿ ਜੋਰਾ ਵੈਨ ਤੁਰਾ ਕੇ ਕੈ ਰਿਹਾ । ਵੈ ਕੁ ਬਲਾਕ ਜ
 ਕੇ ਪਤਿ ਦਾ ਉਖੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਹ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਠੀਕ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫਿਰ
 ਜੋਰੀ ਵਾਰ ਦਾ ਤਰਾਮ ਖਾਉਣਾ ਹੋਇਆ ਜੋਰੇ ਨੂੰ ਵਹਿਣ ਕੱਗਾ, "ਤੈਠ ਦੇਇਆ
 ਮਰਦਾ ਤੇ ਸੀ ਅੱਜ ਤਾਂ । ਸਾਕਾ ਵਹਿੰਦਾ ਜੋਰੀ ਜੀ ਸਗਈ ਆ" । ਜੋਰਾ
 ਮੁਸਕਰਾਇੰ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿਆ, "ਬਈ ਪਤਿਆ ਸਾਖਿਆ ਤੈਨ ਸਿਠੇ ਵੀ
 ਸੀ ।" ਤਰਾਮ ਅਦਰ ਸਿੰਠੇ ਕੇ ਪਤਿ ਗੁਣ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਸੀ ਤੇ ਇਹ
 ਤਰਾਮ ਪਾਕੇ ਜੋਰੇ ਵੱਲ ਵਧਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ "ਕੈ ਕੋਰਾ ਫੜੁ ਨਾ ਅੱਜ
 ਤਾਂ ਵੀਰਮੈਤ੍ਰ ਸੱਕਾ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਸਗਦਾ" । ਜੋਰੇ ਨੇ ਗਲਾਮ ਖਾਜੀ ਕਰਕੇ ਪਤਿ
 ਨੂੰ ਫੜਾਇਆ ਤੇ ਗੱਤੀ ਨੂੰ ਮੇਨ ਤੋਂ ਫੋਰੀ ਕਾਈਨਬ ਤੇ ਮੋੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ,
 ਕੱਲ ਧਾਰ ਗੁਣ ਵਮਰਸਲ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਲ ਉੱਥੋਂ ਵੀ ਵਈ ਵਾਰ
 ਕੱਤੇ ਜਾਂਦਾ ।" ਪਤਿ ਨੇ ਹਾਂ 'ਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਜਿਥੇ ਮਗਰੀ
 ਕੈ ਵੱਲ, ਅੱਜ ਤਾਂ ਖੁੱਤੀ ਪੈਣੀ ਵੀ ਪੈਣੀ ਆ ।" ਪਤਿ ਨੇ ਵੈ ਜੋਰ
 ਇਹ ਜੋਰੀ ਚੱਕਈ ਇਸ ਤਰਾਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵੱਢੇ ਕਿਸੇ
 ਨੇ ਕੁੱਤੀ ਸਿੱਟੀ ਜੋਏ ਕਿ ਗੁਣ ਤਾਂ ਮੱਠੀ ਫਸੀ ਵੀ ਫਸੀ । ਉਪਰ ਜੋਰੇ
 ਦੇ ਫੈਰੰਡ ਸਟਰੀਟ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀ ਪਤਿ ਕੱਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ
 ਜੋਰਾ ਗੈਸ ਵਾਕਾ ਪੈਰਲ ਸਿਠੇ ਲਾਕੇ ਪਤਿ ਨੂੰ ਵਹਿਣ ਕੱਗਾ, "ਅੱਜ ਤਾਂ ਜੋਰਾ
 ਉੱਤੀ 'ਚ ਵੀ ਕੱਢ ਦੂ" । ਵਹਿ ਕੇ ਪਤਿ ਨੂੰ ਇਹ ਤਰਾਮ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ।
 ਜੋਰੇ ਨੂੰ ਨਈਂ ਵੈਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਚਾਅ ਸੀ ਤੇ ਸਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਾਅ ਸੀ ਉਸਨੂੰ
 ਕਦੇ ਕੱਢੇ ਕੱਢੇ ਮੈਂਗਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਜੀ ਗੁੱਤੇ ਡੀਅਰ ਵਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਪੁਆਏ
 ਸਨ । ਪਤਿ ਨੂੰ ਇੰਝੀਆਂ ਤੋਂ ਆਏ ਨੂੰ ਗਲੇ ਡੇਰ ਕੁ ਸਾਕ ਹੋਇਆ ਸੀ
 ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਾਰ ਵਗੈਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਪਰ ਇਲ ਇਹ ਜੋਰਾ
 ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲਈ ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਟਰਾਂਜ ਮੈਮ ਵੀ ਕੱਢੀ ਆ । ਫਿਰ
 ਵੈਨਕੁਠਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮਗਰੀ ਰੇਸ ਲਾਂ ਲਏ, ਕੋਰਾਂ ਤਾਂ ਖੁੱਤ ਪਾਉਣੀ ਜਾਊ ।
 ਜੋਰੇ ਨੇ ਖਾਜੀ ਗਲਾਮ ਪਤਿ ਵੱਲ ਵਧਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਮਾਣਕ ਵੀ ਟੇਪ
 ਡੇਰ ਗੁਣ, ਫਿਰ ਕਲਾ ਜਿਹਾ ਖਿੜੇ ਕੋਰਾਂ ਇਹਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ... ।" ਇੰਨੀ
 ਵੇਰ ਨੂੰ ਵੈਨ ਵਿਵੇਰੀਆ ਤਰਾਈਏ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ । ਖੱਬੇ ਮੁੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
 ਜੀ ਜੋਰੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕੁੜੀ ਹਿੱਚ ਗਈਰ ਕਰਦੀ ਇਸੀ ਤੇ ਉਹ ਵੱਲ ਕੇ ਬੋਲਿਆ,
 "ਕਿਉਂ ਅੱਜਾ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਬਈ ਇੱਥੋਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਲੱਤ
 ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਆ । ਨਾਕੇ ਤੋਂ ਤਾਏ ਜੀ, ਇਨ੍ਹੇ ਤਾਂ ਬੀਰੁ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸਾਹ ਵੀ ਤੁਰ
 ਪੈਂਦਾ ।" ਜੋਰਾ ਇਸ ਤਰਾਂ ਫੜਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਦੇ ਇਸ ਵੀ
 ਕੱਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ । ਜਦ ਜੋਰੇ ਨੇ ਕੁੜੀ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ
 ਵੈਨ ਜੋਰੀ ਤਾਂ ਪਤਿ ਫਟਾ ਫਟ ਮਾਣਕ ਵੀ ਟੇਪ ਕੱਢੀ ਤੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਵੀ

24 ਨਾ ਤੀ । ਭਾਵੇਂ ਹੋਗੇ 'ਭੈ' ਸਮਝ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਟੇਪ ਵੀ
 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਕੁੜੀ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝੇ ਕਈ ਇਹ
 ਕੁਝ ਸਦੇਤਰਤ ਦੇ ਕੰਠੇ ਨਾ ਆਈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲੇ । ਪੀਤ ਨੇ ਡੋਰ ਖੋਲ੍ਹੀ
 ਤੇ ਆਪ ਪਿਛੇ ਖੌੜ ਤੇ ਨਾ ਖੌਲਾ ਤੇ ਜੋਰੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, " ਜਰ ਤੂੰ ਆਪੇ
 ਈ ਗੱਲ ਗੱਲ ਨੀ ਕਰ ਸੀ ਇਹਦੇ ਨਾਲ । ਜੇਕਰ ਕੁੱਝ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ
 ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਆਇਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੀਤ ਨਾਲੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਕੰਗੀ ਖੋਲ ਸੇਂਦਾ ਸੀ,
 ਕੁੜੀ ਵੈਨ ਇਹ ਕਹੁ ਗਈ ਤੇ ਜੋਰੇ ਨੇ ਵੈਨ ਅੱਗੇ ਡੋਰ ਲਈ । ਕੁੜੀ
 ਨੂੰ ਬੀਅਰ ਪਾਉ ਲਈ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ " ਜਰੂਰ " ਇਹ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ।
 ਪੀਤਾ ਕਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੀਅਰ ਦੇ ਕੱਤੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਈ ਖੈਰਾ ਸੀ
 ਖੋਲ ਕੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਫੜਾ ਤਾਂ ਤੇ ਨਾਲੇ ਉੱਲਾਂ ਤੇ ਜੀਤ ਟੋਰੀ ਜਾਣੇ
 ਕਿ ਬੱਸ ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੰਗ ਟਪਾਉਗੀ ਕੱਟਾ ਤਾਂ ਉੱਲ ਗਈ ਆ । ਜਦ ਜੋਰਾ
 ਕਿੱਕਰ ਸਦੇਰ ਕੋਲ ਦੀ ਕੰਪਣ ਕੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤਰਾਮ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ । ਉਸ ਨੇ ਗੈਸ ਸਦੇਸ਼ਨ ਇਹ
 ਦੀ ਪੁਸ਼ਾ ਕੇ ਵੈਨ ਠੇਕੇ ਮੁਹਰੇ ਲਾਤੀ ਤੇ ਪੀਤ ਨੂੰ ਇਹ ਚਾਲੀ ਅੱਖ
 ਦੀ ਫੜ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵਿਗਾ, ਤੇ ਪੀਤ ਜੋਰੀ ਛਾਸ ਕਾਰ ਕੇ ਥਾਰ ਹੋ
 ਗਏ । ਪੀਤ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋਰੇ ਨੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਪੁੱਛਿਆ
 ਕੁੜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਇਹ " ਜੈਵੀ " ਕਿਹਾ । ਜੋਰੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਜੋਰਕ
 ਦੱਸਿਆ । ਜੋਰੇ ਨੇ ਮੁੜ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, " ਤੂੰ ਕੌਰ ਹਾਰਤ ਸਦੇਰ " । ਤਾਂ ਕੁੜੀ
 ਨੇ " ਹਾਂ " ਇਹ ਜਿਸ ਹਿਲਾਇਆ । ਇੰਨੀ ਦੇਰ ਇਹ ਪੀਤਾ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਤੇ
 ਜੋਰੇ ਨੇ ਉਸਦਾ ਨਾਂ ਪਾਟ ਦੱਸਿਆ । ਜਦ ਪੀਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਗੋਰਿਆਂ ਵਾਲਾ
 ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੋੜ੍ਹਾ ਕਿਹਾ ਜੋਰਾ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ।
 ਜੋਰੇ ਨੇ ਉੱਥੇ ਵੈਨ ਤੋਰੀ ਤੇ ਪੀਤ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਵਾਲੇ ਪੱਕੀ ਦਾ ਤਰਾਮ ਪਾਉਣ
 ਨੂੰ ਕਿਹਾ । ਜਦ ਪੀਤ ਨੇ ਸੈਦਰ - ਅੱਪ ਨੂੰ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਆਈ ਨਿਕਲਿਆ।
 ਕੁੜੀ ਸਮਝ ਗਈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮਿਕਸ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸਨੇ ਸੁੱਕੀ ਪੀਣੀ
 ਹੀ ਮਨਕੂਰ ਕੀਤੀ । ਕੁੜੀ ਗਲਾਮ ਇਹ ਪਾਕੇ ਜੋਰੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, " ਜੈ
 ਫੜ ਨਾ ਸਾਇਆ ਹੁਣ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਈਏ ਦਾ ਖਿੱਚ ਨਾ ਕੇਗੇ । ਖੱਤਾ ਖੱਤਾ ਨਾ
 ਭਾਲੀ, ਨਾਲੇ ਤਰਾਮ ਸਮਤਾ ਤੇ ਖੱਤਾ ਮਹਿੰਗਾ, " ਪੀਤ ਨੇ ਸੁਗਲ - ਵੇਰੋ ਕਿਹਾ
 ਤੇ ਇਹ ਪਾਈਏ ਕੁ ਦਾ ਆਪ ਯਾ ਲਿਆ । ਇਥੇ ਜੈਵੀ ਵਾਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਵੈਨ ਇਹ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸੁਗਲ ਪੀਣੀ ਕੋਈ ਕਈ ਗੱਲ ਕਹੀ, ਕਿਉਂ ਕਿ
 ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਹ ਕਈਆਂ ਨਾਲ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਬੰਦਿਆਂ
 ਦੇ ਉਹ ਨਾਂ ਵੀ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਜੋਰਾ ਕਈਆਂ ਨੂੰ
 ਕੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ । ਜੈਵੀ, ਜੋਰਕ ਤੇ ਪਾਟ ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਕੰਗੇ ਕਸੇ ਇਹ
 ਸਨ । ਜੋਰਕ ਕਈ ਵੈਨ ਦੇ ਜਾਮ ਇਹ ਤੇ ਜੈਵੀ ਦਾ ਚੁਕਾ ਆਪ ਦੇ ਵੱਲ
 ਦੇਖਕੇ ਤੋਰਾ ਲਿਆਦਾ ਨਲੇ ਇਹ ਸੀ । ਇਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਇਹ ਪੀਤ ਤੋਂ ਇਹ ਪਾਈਏ
 ਦਾ ਹੋਰ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਵੈਨ ਖੜੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ
 ਲੱਗਾ । ਨਾਲੇ ਪੀਤ ਕੋਲ ਸਾਈਕਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਣ - ਮਣ ਪੱਕੇ ਦੀਆਂ ਗਲ੍ਹਾਂ
 ਕੱਢਦਾ ਤੇ ਨਾਲੇ ਇਸ ਇਹ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਨੇ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਨੂੰ ਵੈਨ ਕੁਝ ਆਉਣੀ
 ਆਉਂਦੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅੱਜ ਚਲਦੀ ਵੈਨ 'ਚ ਈ ਖੱਕੇ ਕੋਲਦੇ । ਸੋਚਦੇ ਸੋਚਦੇ
 ਇਹ ਵੀ ਪਿਆਲ ਨਾ ਹਿਠਾ ਕਿ ਕੁੱਤੀ ਹਰੀ ਹੈ ਕਿ ਲਾਲ । ਜਾਂ ਇਹ ਸਮਝੇ
 ਕਿ ਕਸੇ ਇਹ ਕੰਗਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣੇ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉੱਥੇ ਦੀ ਪਤਾ
 ਕੱਗਿਆ ਜਦ ਖੱਕੀ ਆਉਂਦੀ ਕੁਰਾਰ ਨਾਲ ਅੱਥੇ ਰਿੜ੍ਹੇ । ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟਾਂ 'ਚ
 ਪੁਲਸ ਆ ਗਈ ਤੇ ਨਾਲ ਈ ਅੰਬੂਲੈਂਸ । ਮਾਰਿਆਂ ਨਾਲੇ ਲਿਆਦਾ ਸੱਦਾਂ
 ਜੈਵੀ ਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਬੂਲੈਂਸ ਉਸਨੂੰ ਚਿਠਾ ਕੇ ਸੀਟੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਹਸਪਤਾਲ
 ਵੱਲ ਚਲੀ ਗਈ । ਜੋਰੇ ਨੂੰ ਵੈਨ ਵੱਟ ਜਾਣ ਦਾ ਨਾਂ ਡਰੈਕ ਚਾਰਕ ਲੱਗਣ
 ਦਾ ਅੰਨਾ ਫਿਕਰ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿੰਨਾ ਕਿ ਜੈਵੀ ਦਾ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ

ਸੁਹੀ ਸਵੇਰ
ਲੇਖਕ : ਸਵੈਸਾਹੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ : ਗੁਰਬਖਸ਼ ਜੱਸ

ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲਿਖਾਰੀ ਸਵੈਸਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਹਮ ਕਿਆ ਕਰੇ?' ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ 'ਸੁਹੀ ਸਵੇਰ' ਦੇ ਨਾਂ ਥੱਲੇ ਛਪਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਜੱਸ ਨੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨਵਾਂ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਲਈ ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧਾਈ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਵੈਸਾਹੀ ਦੇ ਸੱਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਹ ਲੇਖ ਹਨ: ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿਉ, 'ਮੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ', ਇਹ ਸੱਤ ਕਿਉਂ? ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਰਾਜ ਸੱਤਾ, 'ਧਰਮ' ਤੇ 'ਅਸੀ' ਕੀ ਕਹੀਏ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਦੀ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਤੇ ਉਸਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਸਹਜ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਆਮ ਸੂਝ ਵਾਲਾ ਪਾਠਕ ਵੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਈ ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਸਤ, ਧਰਮ, ਆਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਦਰਸ਼ਨ, ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸਭਿਅਤਾ ਆਦਿ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਠਕ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਬਾਰੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਤੇ ਕੋਰੜ ਬਾਰੇ ਨਵੇਂ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦੇਵੇ ਉਹ ਰਚਨਾ ਇਕ ਸਦਨ ਰਚਨਾ ਮੰਨੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦੇਵਾਂਗੇ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਇਸ ਪਤੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ: ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਯਾਦਗਾਰ ਪੁਸਤਕਾਲay, ਡਾਕਖਾਨਾ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬ। ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚਲੇ 'ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿਉ' ਲੇਖ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਰੇ ਹਾਂ।

ਸੰਖਾਪਕ

ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨਗੀ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਪੈ ਗਏ ਹੋ ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਉਤੇ ਯਕੀਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ? ਇਤਨੀ ਛੋਟੀ ਜੇਹੀ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅੱਛਾ ਚਲੋ, ਇਕ ਵਾਰ ਇਸ ਸਮਾਜ ਵਲ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖੋ—ਕੀ ਵੇਖਿਆ ? ਲਉ ਮੈਂ ਹੀ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਦਿਖਾਈ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ?—ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਸਮਾਜ ਪੌੜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਦੇ ਮੌਢੇ ਉਤੇ ਦੂਸਰਾ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਮੌਢੇ ਉਤੇ ਤੀਸਰਾ, ਤੀਸਰੇ ਦੇ ਮੌਢੇ ਉਤੇ ਚੌਥਾ, ਚੌਥੇ ਉਤੇ ਪੰਜਵਾਂ—ਇਕ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਕਤਾਰ ਲਗੀ ਹੈ—ਇਸ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਬੇ-ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੈ, ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਮੌਢਿਆਂ ਉਤੇ ਛੋਟਾ ਦੁਕਾਨਦਾਰ, ਛੋਟਾ ਕਿਸਾਨ, ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ, ਮਾਮੂਲੀ ਕਲਰਕ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੌਢਿਆਂ ਉਤੇ ਦਰਮਿਆਨਾ ਕਿਸਾਨ, ਛੋਟਾ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ, ਸਕੈਂਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ, ਵਡੇ ਕਲਰਕ ਛੋਟੇ ਵਿਉਪਾਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੌਢਿਆਂ ਉਤੇ ਧਨੀ ਕਿਸਾਨ—ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਵਕੀਲ, ਡਾਕਟਰ, ਵਿਉਪਾਰੀ, ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਸਵਾਰ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੌਢਿਆਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਅਜ਼ਾਰੇਦਾਰ ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਬੈਠੇ ਹਨ—ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਕੁਤਬਮੀਨਾਰ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਸੋਚ ਲਵੋ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁਖੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਇਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਖ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ? ਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਹੈ, ਉਸ ਉਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਲਾਈਨ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਰ ਇਕ ਟੁੱਟ ਗਈ ਤਾਂ ਇਥੇ ਸਭ ਤੋਂ

ਨੀਵੀਂ ਪੱਧਰ ਦੇ ਲੋਕ ਉੱਪਰ ਲੱਭੇ ਭਾਰ ਤੋਂ ਇਕ-ਦੋਮ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਚਾਈ ਤੋਂ ਡਿਗਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਮੌਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਇਸ ਆਸਾਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ— ਇਹੀ ਕਿ ਇਸ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮੋਹਨਤਕਸ਼ ਵਰਗ ਨੂੰ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਅਜ਼ਾਰੇਦਾਰ ਇਸ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦੀ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਗੇ ਜਾਂ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਆਦਮੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਨਾ ਸੋਚ ਸਕੇ! ਭਾਈ ਮੋਰੇ, ਮਿਹਨਤਕਸ਼ਾਂ ਤੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਹੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਗੌਰ ਨਾਲ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ-ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਬੇਹੱਦ ਆਸਾਨ ਹੈ?

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਆਸਾਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ? ਭਾਈ ਮੋਰੇ, ਅਗਰ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰ ਤੋਂ ਫੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਤਾਬ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਮੌਢਾ ਹਿਲਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਫਿਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੀ ਉੱਪਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਡਿੱਗ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਕੀ ਉੱਪਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਡਿਗਣ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਦੀ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਜਨਤਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਉਤਪੀੜਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ? ਅਤੇ ਇਸ ਮੌਢੇ ਦੇ ਹਿਲਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਹੀ ਕਿਤਨਾ ਲਗਦਾ ਹੈ—ਬੱਸ ਕੁਛ ਹੀ ਪਲਾਂ ਦੀ ਹੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਮੁਕਤ! ਵੇਖਿਆ ਤੁਸੀਂ, ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਣਾ ਕਿਤਨਾ ਆਸਾਨ ਹੈ—ਕੇਵਲ ਇਤਨੀ ਹੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ—ਕਿਸਾਨ ਉਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਉੱਪਰ ਅਧਿਕਾਰ ਕਰ ਲੈਣ। ਜਦੋਂ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਖਾਣਾ ਆਸਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਖਾਣਾ ਦਾ ਆਸਾਨ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ? ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਆਸਾਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੋਹਨਤਕਸ਼ ਦੇ ਲੱਖਾਂ-ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਈਏ। ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਜਾਈਏ ਅਤੇ ਇਹੋ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੁਟੇਰੇ ਵਰਗ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਸਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਦੁਖ-ਦਰਦ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਗੈਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਵੀ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਲੁਟੇਰੇ-ਪੂੰਜੀਪਤੀ-ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਇਹ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਅਸੀਂ ਮੋਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਮੋਹਨਤ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਐਬੋ ਆਚਾਮ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅਤਿਆਚਾਰੀ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ੋਸ਼ਣ-ਉਤਪੀੜਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਮਜ਼ਦੂਰ-ਕਿਸਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਉਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਮਾਰ ਕੇ ਭਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ—ਐਸੀ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਲੁੱਟ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫ਼ਾਖੋਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਇਕ ਛੱਡਯੋਤਰ ਰਚਦੇ ਹਨ—ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਐਨਕਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਵਾਜਬ ਲੱਗਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਦੁਖ ਦਾ ਕਾਰਣ ਪੂਰਵ

If you are looking for

- * Quality
- * Quality
- * Price
- * After sale service when buying your car contact **Kuldip S. Jhand**

ਕਿਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰ ਖ਼ੀਦਣੀ ਜਾਂ ਟਰੇਡ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖ਼ੀਦਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਲਦੀਪ ਝੰਡ ਨੂੰ ਮਿਲੋ ਜਾਂ ਫ਼ੁਨ ਕਰੋ

Office
521-7731

Res. 524-4137

**WESTMINSTER
CHEVROLET-
OLDSMOBILE**

12 th Ave. at Queens Ave
New West Minster

ਅਮਬੀਕਾ ਫੂਡਜ਼

ਵਧੀਆ ਤੇ ਸਸਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ।

Largest of it's kind in North America

ਦੂਸਰਿਆ ਦੀ ਸੇਲ ਪ੍ਰਾਈਸ ਸਾਡੀ ਰੈਗੂਲਰ ਪ੍ਰਾਈਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

**British Columbia's
Finest Indian
Grocery Store**

327-0295

5125 VICTORIA
DRIVE VANCOUVER

ਜਨਮ ਦੇ ਕਰਮ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਦਾਣੇ ਦਾਣੇ ਉਤੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮੋਹਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਸਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਕਲੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਦੀ ਨਕਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਅਸਲੀ ਦਿਖਾਈ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਦੇ ਭਾਰ ਖੜੇ ਹੋਏ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਇਕ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹਕੀਕਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਦਮਖੋਰ ਲੂਟੇਰੇ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਫਿਟ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਸਹੀ ਨਿਗਾਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਵਿਚ ਪੁੰਦਲਾ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹੇ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੇਵਕੂਫ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਬੀਜ ਉਲਟੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਤਲਬ ਕਿ ਜੋ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਜੋ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪੂੰਜੀਪਤੀ-ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਸਾਡੇ ਦੁਖ ਦਰਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਏ—ਲੜਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ 'ਈਸ਼ਵਰ ਪੁੱਤਰ', 'ਗਰੀਬ-ਪਰਵਰ', 'ਅੰਨ ਦਾਤਾ', ਅਤੇ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੜਨ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਦੇਖਿਆ ਤੁਸੀਂ, ਇਹ ਜਾਬਰ ਲੋਟੂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਕਿੰਨੇ ਚਾਲਾਕ ਹਨ? ਕਦੀ ਤੁਸੀਂ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬਕਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੱਢ ਕੇ ਸੱਪ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ—ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਸਫਾਈ ਨਾਲ ਸੱਪ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਮੰਜਨ ਵੇਚਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਿੱਟੀ-ਕੋਇਲੇ ਰਾਖ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਉਸ ਬੇਕਾਰ ਮੰਜਨ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਚਾਲਾਕੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ-ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਸੱਪ ਦਿਖਾ ਕੇ ਮੰਜਨ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਾਲਾਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੁੱਖ, ਬੇਕਾਰੀ, ਦਮਨ, ਉਤਪੀੜਨ ਦੇ ਸੰਦਾਗਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਰਾਹੀਂ 'ਅੰਨ੍ਹੇ-ਦਾਤਾ' ਅਤੇ 'ਜਨ ਰਖਸ਼ਕ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵੀ ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੱਤਿਆ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ—ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਮਤਲਬ ਕਿ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਗਲ ਘੁੱਟ ਕੇ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਬਾਹੀਕੀ ਨਾਲ ਹਰ ਪਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰੋਡੀਉ, ਅਖਬਾਰ, ਸਾਹਿਤ, ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ, ਸਿਨੇਮਾ, ਸਕੂਲ-ਕਾਲਜ, ਮੰਦਰ-ਮਸਜਿਦ, ਰਾਸ਼ੀਫਲ, ਲਾਟਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੂਟੇਰਿਆਂ ਨੇ ਮੱਕੜੀ ਦੇ ਜਾਲੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਇਤਨਾ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੱਖੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ—ਦੇਖਿਆ ਤੁਸੀਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦੇ ਕਿਤਨੇ ਆਸਾਨ ਕੰਮ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ-ਸਵਾਰਥਾਂ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ...

... ਵੇਖਿਆ ਭਾਈ, ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਜਾਣੀਏ, ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਵਰਤਨਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਮਾਇਆ ਅਰਥਾਤ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਮੰਨ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠੇ ਰਹੀਏ। ਇਕ ਜਗਦਾ ਹੋਇਆ ਦੀਵਾ ਬੁਝੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੀ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਸਮਤ, ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਆਦਿ ਜੈਸੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਧਕਾਰ ਦੀ ਕੈਦ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ...

PAUL'S PLUMBING & ELECTRICAL SUPPLY

PLUMBING & BATHROOM
FIXTURES & SUPPLIES
HOT WATER TANKS
HOT WATER HEATING &
SUPPLIES

ਬੁਲਖਬਰੀ! ਤੁਹਾਡੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ
ਪ੍ਰੀਵਿੰਗ, ਗੇਟਿੰਗ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸਮਾਨ
ਦਾ ਸਟੋਰ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਓਮ ਪਾਲ
ਦੇ 32 ਐਵੇਨਿਊ ਲਾਗੇ 4774 ਮੇਨ
ਸਟਰੀਟ ਤੇ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਏ, ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਗੱਲ
ਬਾਤ ਕਰੋ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਯੂਪਤ ਕਰਨ
ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ।

872 3118

English-Punjab-Hindi Spoken
4774 Main St (at 32nd)
Vancouver ● 872-3118
Open Sunday — Parking at rear.

ਭਾਰਤੀ ਆਰਟ ਜਿਊਲਰਜ਼

ORIENTAL SILVER AND GOLD JEWELRY REPAIRING

BHARTI ART JEWELLERS

Specialist in East Indian Jewelry Craftware

RASIK PAREKH
Res.: 879-5610
Store: 874-9448

865 Kingsway nr. Fraser
Vancouver B.C., Canada

We Also Take Orders For
Marriage Party Photos and Group Photos
Contact Ras

VICON MEDIC PHARMACY

ਵਾਈਕੋਨ ਫਾਰਮੇਸੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ
6407 MAIN ST. ਤੇ ਖੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ
ਤੁਸੀਂ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੜੀਏ ਸਮਾਨ ਬਹੁਤ
ਹੀ ਸਸਤੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ।
ਖੁਦ ਆਉ ਤੇ ਅੜਮਾ ਕੇ ਦੇਖੋ।

TEL: 324-3177

KENNY K. H. NG B.Sc. (PHARM.)
R.P.E.B.C.

PAUL C. Y. FU B.Sc. (PHARM.)
R.P.E.B.C.

6407 MAIN ST.
VANCOUVER, B.C.

ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ

PUNJABI LITERARY ASSOCIATION • P.O. BOX 67744 • VANCOUVER, B.C., CANADA V5W 3V2

ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ 25 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਖਾਸ ਮੀਟਿੰਗ ਕੱਟੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਪਾਦਕ ਵਤੋਨੇ ਦੂਰ, ਸੰਪਾਦਕ ਇੰਡੋਕਨੇਡੀਅਮਨ ਅਤੇ ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ ਨੇ ਵਿਆਕੁਲੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਅਜਮੇਰ ਤੋਂ ਅਤੇ ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ (ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ।) ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਟੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ, ਲੇਖਕ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆੜਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾਂ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਇਆ। ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸੁਝਾਅ ਆਏ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਸੁਝਾਅ ਉਤਰਕੇ ਆਮਦੇ ਆਏ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੱਤ ਸਹਿਮਤ ਸਨ। ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ।

1. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਵਿੱਲੀ। ਤਾਂ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਭ ਲੇਖਕ ਘਾਠਕ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਣ। ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦੇ ਲੇਖਕ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਬਾਹਰਲੇ ਅਨੁਭਵ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
2. ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਜੇ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਸੰਮੇਲਨ ਹੋਣ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।
3. ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਤੁਰੀਸ਼ਟਿਕ ਹਾਲਾਤ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਦੂਰੀ ਵੇਖੀ ਹੈ ਕਿ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਸਟਰ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖਰਚੇ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਗੇ।
4. ਜੇ 10-15 ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਖਰਚ ਕਰ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਆ ਵੀ ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਅਮੀਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਸੰਮੇਲਨ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਨਹੀਂ।
5. ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਮੇਲਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਸੀ ਪਾੜਾ ਘਟਦੀ ਥਾਂ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਪਰੇ।
6. ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜੇ ਏਥੋਂ ਦੇ ਲੇਖਕ, ਲੇਖਕ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਇਹ ਸਮਝਣ ਕਿ ਏਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਟੈਸਲਾ ਏਥੋਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਸਭਾਵਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾਂ ਕਿ ਇਸਦਾ ਟੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਆਹੁਦੇ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਤੋੜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ (ਯੂਧਾਨ), ਕੁਲਵੰਤ ਸੋਹਣਾ (ਜਕੌਤਰ) ਅਤੇ ਸਮਸੇਰ ਕੁੱਟੀ ਆਰਥ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣੇ ਗਏ।

ਸੁਖਵੰਤ ਹੰਦਲ

- ਸਫਾ 24 ਦੀ ਵਾਰੀ

ਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਦ ਪੁਲੀਸਮੈਨ ਨੇ ਪੀੜੇ ਦੀ ਆਈ. ਡੀ. ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਪੀੜੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਪੀੜੀ ਹੋਈ ਸਾਰੀ ਉਤਰ ਗਈ। ਇਕੱਠੇ ਆਏ - ਭੁਕਿਆ ਹੋਣ ਦੇ ਵੱਲ ਵਿਚ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਪੀੜੇ ਦੀ ਸੀਟ ਇੰਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਖੁੱਬ ਕਰਾਈ। ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲੀ ਸ਼ੈਰੀ ਦੇ ਪਿਆਰਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ਉੱਚੇ ਪਤਾ ਕੱਠਾ ਜਦ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹੱਥਕੜੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

0 0 0

ਮਿੱਠੀ ਕਰਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਖੱਤਰਕਾ	ਸੰਪਾਦਕ:
ਮੁੱਲ	ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਲ
ਦਿਕ ਅੰਕ: 50 ਪੈਸੇ	ਗਵਿੰਦਰ ਕੌਲ
ਬਾਰਾ ਅੰਕ: 5 ਰੁਪਏ	ਸੰਪਾਦਕ:
	9-ਡੀ, ਸਰਗਤਾ ਨਗਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ - 14001

ਕੰਚਨੀ

ਲੇਖਕ : ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨਿਊ ਏਜ਼ ਚੈਂਕ ਸੈਂਟਰ

‘ਕੰਚਨੀ’ ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ ਦਾ, ਨਿਊ ਏਜ਼ ਚੈਂਕ ਸੈਂਟਰ ਦਾਕਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ।

ਇਹ ਤੋੜਵੀਂ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ 74% ਪੁਰਾਣੀਆਂ, ਪਹਿਲੀਆਂ ਨਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਛਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਹਨ ਅਤੇ 26% ਨਵੀਆਂ। ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ 115 ਦੇ ਕਰੀਬ ਨਜ਼ਮਾਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸਾਰਕ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ‘ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ’ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਨੇ ਸੱਤ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ, ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਹੋਈ ਨਿਖਰੀ। ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਸਫ਼ਰ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਪਾਠਾਵ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਨਜ਼ਮਾਂ ਖੁੱਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਬੇਪਿਰ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਸੁਖਸੂਹਤ ਅਤੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਲਾਈਨ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹਨ।

ਚੰਨ ਤੇ ਪਰਤੀ ਦੀ ਵਿੱਥ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਲੰਘ ਬੈਠ ਮਨੁੱਖ,
ਬੀਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਜੇ ਨਾ ਟਪਿਆ। (ਕੰਚਨੀ)

ਧਰਮ ਦੇ ਹੱਥ ਵੀ ਜੇਹੇ ਆਇਆ ਹੈ ਜੇਹੇ,
ਉਸ ਵੀ ਸੱਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਠੱਪੀਆਂ,
ਆਪ ਦੀਠਾ ਛੱਪਰੀ ਦੇ ਨਈਂ ਲਾਂਬੁ ਬਣ ਗਿਆ। (ਦੁਬਿਧਾ)

ਜਾਂ ਇਹ ਕਠਪਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਵਿਆਕਿਸ਼ਾ ਹੈ :

ਰੰਗ ਕਰੀਬੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਨੂੰ
ਜਿਜਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਲਿਆ ਨਾ ਰੂਪ ਨੇ,
ਕਰਮਾਤਾਂ ਕਠਪਨਾ ਦਾ ਹੈ ਸੁਤਾ,
ਦੇਸ ਨੂੰ ਅਵਹੋਈਆਂ ਦਾ ਨਸ਼ਾ। (ਕਠਪਨਾ)

ਸੰਤਾਲੀ ਦੇ ਟਮਾਚੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ‘ਸਾਂਝਾ ਪੰਜਾਬ’ ਨਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਸੀਨਾ ਫਟਿਆ ਤੇ ਅੱਖ ਭਰ ਆਈ। ‘ਚਿਤਾਵਨੀ’, ‘ਮਸੰਦ’ ਅਤੇ ਵਿਤਰਗ ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹਨ।

ਜਿਥੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸਾਰਕ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਖਸੂਹਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ ਉਥੇ ਕੁਝ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸਧਾਰਨ ਪਾਠਕ ਦਾ ਦਿਲ ਤਾਂ ਪਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਪਾਠਕ ਅਤੇ ਆਲੋਚਕ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ :

ਕੋਈ ਕਰ ਸਕੇ ਕੋਈ ਉ
ਤੂੰ ਅਜ਼ਾਦ, ਉ ਤੂੰ ਅਜ਼ਾਦ।
ਕੋਈ ਬਿਜਲੀਆਂ ਟਾਂਸੀ ਦੇਵੇ
ਮੁੱਕ ਰਹੇ ਜਜ਼ਾਦ।
ਨੇਰੀਆਂ ਠਾਤਾਂ ਦਾ ਤੂੰ ਤਾਰਾ
ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦਾ ਠਾਣਾ
ਚਾਨਣ ਸਦਾ ਅਮਰ, ਨੇਰੇ ਨੇ
ਪਲ ਛਿਣ ਨੂੰ ਮਰ ਜਾਣਾ। (ਚਾਨਣ ਦੀ ਸੰਝ ਢੁੱਕ)

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਜਜ਼ਾਦ ਮੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਮੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ? ਕਿਸੇ ਸੰਖਾਰਸ਼ ਦੀ ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਕਵੀ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਮੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਚਾਨਣ ਸਦਾ ਅਮਰ ਹੈ। ਪਰ ਨੇਰੇ ਨੇ ਪਲ ਛਿਣ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇੰਜ ਚਿੰਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੰਠੇ ਨੇ ਪਲ ਛਿਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਮਰ ਮਿਟ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੇਹੇ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਕੰਠੇ ਦਾ ਵੱਸ ਚਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਥੋਂ ਤੱਕ ਚਾਨਣ ਨੂੰ ਕੋਝਦਾ ਦਾ ਹਰ ਸੰਭਵ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਵੇਂ ਹੀ: ਮੁੱਕ ਰਹੀਆਂ ਸ਼ੈਕਾਂ, ਪਨਵਾਨ।

ਗਤ ਹੇਰੀ ਦੇ ਸੀਨੇ 'ਤੇ
ਜਾਗ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਤ ਮਗਨ। (ਪੈਰੋ ਭਵਿਖ ਦੇ)

ਹੋਰ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਨੇਕ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਚੋਗਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਵਧੀ ਵੀ ਸੁਫਲ ਉਪਰ ਸੁਫਲਾਤ ਭਾਰੇ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗੀਤ ਅਤੇ ਗਜ਼ਲਾਂ ਸਿਰਫ
ਬਹਿਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਖੇ:- ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਮਹਾਤਮਾ, ਜੋਸ਼ਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ, ਦੀਤਨਾਮ
ਅਤੇ ਕੰਬੋਜੀਆਂ ਆਦਿ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਨਜ਼ਮਾਂ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਹੀ
ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਫੋਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹੇ ਦੀ ਤਪਸ ਅਤੇ ਘਣਿਤਾ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਲੋਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵਧੀਆ ਨਜ਼ਮਾਂ
ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਅਕਾਉਂਟ ਜਾਪਣ ਲੋਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਿਸ਼ਮ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਗਜ਼ਲਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ
ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤੀ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ਮ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧ ਹੈ। ਇੰਨੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਸੁਭੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭ ਹੋਇਆ ਉਨੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਨਜ਼ਮ ਲਿਖ ਲਈ।

ਮੇਰੇ ਬਿਆਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇੰਨੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਨਾਂ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸਮੁੱਚਾ ਕਾਫ਼ੀ- ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਲੋਕੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਆਏ
ਪ੍ਰਗਿਰਤਤਾ ਨਾਲ ਆਮਪੁਰੀ ਲਿਖਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਚੈ ਹੀ ਆਜ ਬੱਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਂਗੇ ਤੋਂ ਉਹ
ਜਾਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਵਧੀਆ ਸਾਹਿਤ ਦੇਵੇਗਾ।

o o o

ਬਲਦੇਵ ਦੀਆਂ

Western Canada's Sole Distributors for
ESQUIRE Video Cassettes

Goyal Import-Export Ltd

PROUDLY ANNOUNCE THE
ARRIVAL OF NEW & OLD
ESQUIRE MOVIES

Jab-Jab Phool Khiley: Be-Reham: Do-Premee; Maang-Bharo Sajana, Patita
Satyam Shivam Sundaram, Mera Naam Joker, Ram Balram, BE-REHAM
Junoon Shikshaa

SPECIAL FOR INDIA

SH. RAJINDER GOYAL

National Panasonic

CASSETT RECORDER

110/220V RQ-2157 & RQ. 2309

Now Only **\$80.00**

HITACHI

TRS-8002 W

MW/SW1/SW2/SW3

STEREO CASSETTE RECORDER

REG. \$325.00

NOW **\$265** ONLY

Mail Order Accepted

TOSHIBA'S 1981 MODEL

8000

NOW FOR ONLY **\$1199** With one free movie

FOR ALL YOUR 220V
electronic requirements

COME AND SEE US AT

IMPORT-WHOLESALE-RETAIL
4156 FRASER ST. VANCOUVER

PH: 873-8308 & 9

ISLAND INSURANCE AGENCY LTD.

**Before You Insure It
Or Renew Your Existing Policy
See Us First**

ਹਰ ਵਿਅਕਤ ਦੇ ਕੀਮੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
ਅਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਦਮ:-
ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਮਰਦਮ

**WE OFFER A COMPLETE INSURANCE
SERVICE 12 MONTHS A YEAR.**

- * Need Life Insurance
- * Accident and Sickness Policy
- * Business
- * Commercial: Big or Small
I Can Handle All
- * Homeowner
- * R.R.S.P.
- * Travel Insurance
- * And All Other Kinds of Insurance
Needs

**MALKIAT SINGH
ATHWAL**
FIELD MANAGER

**BUS: 278-3707
278-2515
RES: 271-1490**

For All Your Insurance Needs
**Give me a call 'n
see the difference.**

**COMPLETE INSURANCE SERVICE SINCE 1917
ISLAND INSURANCE AGENCY LTD.**

6700 No. 3 Road Phone 278-2515
Richmond, B.C. V6Y 2C3

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ To

WATNO DUR

P.O. BOX 67681 STN. "O"

VANCOUVER, B.C. V5W 3V2

Second class mail Reg. No. 3233

A HOME AWAY FROM HOME

ਵਤਨੋਂ ਦੂਰ ਦੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਕਹਾਣੀ ਅੰਗ
ਦਾ ਗੀਵਿਊ ਨੇ 14 ਦਸੰਬਰ 1980 ਦੇ ਸੰਤ
ਸ਼ਟੇਡਰਡ (ਇੰਡੀਆ) ਵਿੱਚ ਛੱਪਿਆ ਸੀ
ਅਸੀਂ ਦਰਖਤ ਵਜੋਂ ਦੇ ਤੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ
ਅੰਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ
ਮੁਹਾ ਵੇਖ ਸਕਦੇ।

IT is said with pride that there is nothing to match Punjabi entrepreneurship and Punjabis with their daring and enterprise have established little Punjab in Canada, America, England, and so on. And at the altar of material comforts and the lust for American dollars are sacrificed so many values. The immigrants are rooted out of their land and flung to alien social, cultural and economic cross-currents, adjusting to which can be traumatic. And if they return they bring with them a sub-culture in the electric gadgets, synthetic clothes and foreign currency. And in villages one finds lonely aged parents with the grown-up sons settled in a home away from home.

From the Punjabi magazines which are being published in these countries of late, one notices that the second generation of immigrants are in search of their roots and thirsty for their culture. The dollars have not compensated for the loss. "Watno Door" (Away From Home) a monthly magazine is brought out by the Punjabis

settled in Canada for the last eight years. The latest number is a special issue on what is called the Canadian Punjabi story from the writers of the 'Canadian Punjab'. The 14 short stories included in this issue provide an insight into the life there, the conflict of the west and the east and the resultant emotional problems.

Amarjit Chahal in his "Sidhi Gal" (Simple Truth) deals the problems of aged immigrants who have served their purpose abroad by accumulating money, settling their children and have become a burden on the children there. The hero of the story Lachhkar Singh returns home to his eldes; son. Lachhkar Singh can no longer adjust himself to the friendly atmosphere of give and take in the village. He was a money-making machine abroad and at home he would not like to spend even a rupee on an act of kindness. His mannerisms make him a laughing stock and the satire is unmistakable when he is asked by the sweepress. "Is this a Vilayati way of cleaning drains? His angry retort is "Do you think we do this kind of work there?" In short the simple truth is that he and others like him are acceptable nowhere and the only solace they can find is in talking to each other.

"Gharon Beghare" deals with a similar problem of an aged couple who go abroad to their son but the circumstances are such that they decide to return. They are needed there only for baby-sitting and earning money by toiling to pay their upkeep. Shamsheer Bhatti's "Sawa Lakh Da Kusha-gun" again goes to the parents who lose their son abroad and the insurance claims are no price for their sorrow and loss.

Some stories are devoted to rural life of Punjab. The econo-

mic relations in the villages and the exploitation of the poor are related with a sentimental touch. These are not good stories and lack the authenticity of the Punjabi writers here but they do give a glimpse of the conditions which forced them to the exodus.

Baldev Cheema's "rishta" with a hackneyed plot, however, sheds the starry-eyed approach of the young who feel that glamour awaits them across the seas. Avtar Gill in "Sati Veehin Sau" and Tej Sandhu Kunail in "Canada Pheri" depict the plight of people in the hands of the travel agents who have lost all scruples and are involved callously in the human trade. Sadhu's "Dukandar" brings to us the materialistic society where the struggle is not for enough money but for money and the hero seizes a calamity back home in India as a good opportunity to seek advertisement for his store, which is not doing well.

The dedication of the writers who bring out this magazine is appreciable. Some of the typesetting is done here and for the rest they find time from their rat race to write out full stories and articles in black ink and get blocks made, Punjabi type not being available there. Now, the way Punjabis are, it won't be a surprise if someone goes all the way to set up a Punjabi printing press, seeing the demand!

Between the ads

WHAT the stories leave out is substantiated by the advertisements of the 'Canadian Punjabi' entrepreneurs in "Watno Door". Flashy with bad spellings these advertisements carry the pictures not of the products but of those who sell them.

— NIRUPAMA DUTT

WATNO DUR (Far from the Motherland) is a literary and cultural monthly of PANJABI language — the mother-tongue of East Panjab (India) and West Panjab (Pakistan) — published by WATNO DUR PUBLICATIONS (Reg'd). WATNO DUR has been serving Canadian readers since July, 1973. The contributors include well-known Panjabi writers from Canada, India, Pakistan and England.

WATNO DUR
P.O. BOX 67681 STN. "O"
VANCOUVER, B.C.
V5W 3V2